Penktad., lapkr. 24, 1944 | ANTROJI DALIS

DRAUGAS

PART TWO | Friday, Nov. 24, 1944

"DRAUGO" 35 METŲ SUKAKTUVES ŠVENČIANT

J. KMITAS

Pirmojo "Draugo" Bendradarbio Atsiminimai

PRIEŽASTIS IR PRADŽIA

"Draugas," vienintelis katalikų dienraštis Amerikoj, susilaukė 35 metų savo gyvavimo sukakties. Turint omenėj pastovų mūsų spaudos skurdą, tenka pripažinti, kad tai stambiai pabrėžtinas įvykis. Išgyventi 35 metus neparodant mirtinės ligos pradų, priešingai, vaidinant vadovaujantį vaidmenį mūsų religiniam ir visuomeniniam gyvenime, tai išimtinai garbingas reiškinys. Skaitant įdomius "Draugo" straipsnius, paliečiančius visokeriopas gyvenimo sritis, savaime peršasi klausimas: kuriuo būdu jis taip išaugo, iš kur atsirado? Kaip "Draugas" išsiugdė ir ištobulėjo, tai ilga sudėtinga istorija. Jos čia neliesiu. Mano kuklus uždavinys tik keliais bruožais atpasakoti jo užsimezgimo priežastį ir jo gyvenimo pradžią.

"Draugą" pagimdė gyvenimo reikalai. Prireikė dar vieno katalikiško laikraščio, tai ir visa priežastis. Anuo metu katalikų reikalus aprūpino "Žvaigždė." Tiems laikams jos užteko. Bet religinis ir visuomeninis gyvenimas palaipsniui išaugo iš senųjų rėmų. Buvo juntama, kad vieno laikraščio permaža. Jau pirmame Federacijos Kongrese Wilkes Barre (1906 m.) buvo užsimota pravesti mintį, kad reikia įsteigti kitas katalikų laikraštis. Dėja, tam užsimojimui nebuvo leista aikštėn išeiti. Tik Kongreso rekordinėj brošiūroj buvo atspausdinta kun. K. Urbonavičiaus straipsnis, kuriame įrodinėta naujo laikraščio būtinumas. Bet referatas nebuvo Kongrese skaitytas—"dėl stokos laiko." Faktinai laiko buvo perpilnai. Kongreso programai užpildyti buvo sugalvota visokių margumynų, kad tik pritruktų laiko referatui skaityti. Kažkam buvo neparanku turėti daugiau katalikiškų laikraščių... Tačiau nežiūrint smulkaus savanaudiško boikoto, naujo laikraščio idėja savaime brendo ir už kelių metų jis pasirodė, daugiausia pasidėkojant kun. Antano Kaupo inicijatyvai.

KUN. A. KAUPAS — PIRMASIS REDAKTORIUS

Literatiniu atžvilgiu kun. A. Kaupas buvo mūsų išeivijos pažiba. Išsiauklėjęs Lietuvoj "Pragiedrulių" laikais, jis buvo maž-daug kun. Tumo-Vaišganto amžininkas ir talentu daug kame jam panašus. Jeigu jis neišaugo iki Vaišganto lygio, tai vien dėlto, kad peranksti mirė, nesusilaukęs pilno lietuvių dvasios ir kalbos išsibujojimo, nepriklausomybei išaušus. Pagaliau ir Amerikos dirva buvo persausa Kaupo talentui pilnai išbujoti. Tačiau ir nepalankiose aplinkybėse Kaupo literatiniai gabumai tiek pasireiškė, kad jam neužginčijamai buvo pripažinta pirmenybė išeivijos raštininkystėje. Šioj srity jis buvo visa galva už kitus aukštesnis. Prisidengdavo įvairiais slapyvardžiais: Karvojaus, Patrimpo, Selimo ir kt. Bet pasislėpti jam nepavykdavo. Liūtą iš nagų visi pažino. Negalėdavo atsigėrėti jo straipsnių rimtu, bet aiškiai ir gabiai išdėstytu turiniu ir lengvu, vaizdingu stiliumi. Mintis, jį beskaitant, tarsi laivelis plaukia pavasario giedroje, gamtai vos pradedant žydėti.

PIRMASIS "DRAUGO" REDAKTORIUS

A. a. kun. Antanas Kaupas, pirmasis "Draugo" redaktorius, redagavęs laikraštį nuo 1909 m. iki 1912 m. rudens. Jis buvo žymus rašytojas sociologas. A. a. Motina Marija, Šv. Kazimiero vienuolijos steigėja ir ilgametė viršininkė, yra pirmojo "Dr." redaktoriaus sesuo.

Naujam laikraščiui įsisteigus, Kaupui naturaliai buvo pavesta jį redaguoti. Jis noriai apsiėmė ir pats jam "Draugo" vardą sugalvojo. Redaguoti pradėjo dar Scranton klebonu bebūdamas. Paskui persikėlė į Chicagą, kur tuo pačiu laiku buvo bejsikūriąs Seselių Kazimieriečių vienuolynas, kurio viršininkė buvo redaktoriaus sesuo, Motina Marija, ir vyriausias organizatorius kun. A. Staniukynas. Jauki kaimynystė ir daug įkvėpimo, bet visa tai nesumažino redagavimo sunkenybių. Jų buvo pakankamai. Beveik visa redagavimo ir rašymo našta krito ant redaktoriaus pečių. Bendradarbiai... Beveik netenka apie juos kalbėti. Išskyrus kun. Staniukyną ir dar vieną kitą dvasiškį, retai kas susiprasdavo "Draugui" parašyti. Nebent kokią korespondenciją. Su visais kitais raštais redaktorius pats tesižino. Ir kun. Kaupas "žinojosi." Lengva jam buvo rašyti. Ir polemikos nesibaidė. Priešingai, kiti bijojo jį užkabinti. Vyriškoj polemikoj nieks prieš jį neatsilaikė. Bet idėjos priešai surado kitą būdą — kištis į privatinį gyvenimą. Tas palaužė redaktoriaus sveikatą ir nelaiku jį karstan įstūmė... Terliotis asmeniškuose kun. Kaupui buvo peržema. Liūtas musių negaudo. Bet šiuo kartu kaip tiktai musės liūtą sunaikino.

PIRMAS "DRAUGO" VEDAMASIS STRAIPSNIS

STRAIPSNIS NUO LEIDĖJŲ

Nuo kelerių metų neturime gero laikraščio, kursai tikrai rūpintusi Amerikos lietuvių katalikų reikalais. Lietuvių katalikų visuomenė Amerikoje pasiliko be organo ir nuosakiai be apgynėjo ir vadovo. Prasidėjo rastis nesupratimų bendrų reikalų ir galop pačių lietuvių katalikų tarpe kilo — vietomis nesutikimai.

Leidžiame "Draugą," nes troškštame lietuviams katalikams gerovės, meilės ir sutikimo. Geras daiktas yra gyvas žodis, spausdinta knygutė, bet gyvename laikuose, kad nė iškalba, nė Ciceronai ir Demostenai, bet laikraščiai persergsti prieš nedorybę, pamokina naudingų daiktų, ir padrąsina prie gerų darbų. Badai Ketteller yra pasakęs, kad jeigu šv. Paulius būtų gyvenęs mūsų gadynėje, tai jis nebūtų vaikščiojęs iš vietos į vietą, nebūtų skelbęs evangelijos gyvu žodžiu, bet būtų leidęs laikraštį. Ištiesų laikraščiai šiuose laikuose yra galingiausiais veikėjais visuomenės gyvenime: jie veda ištisų šalių vidurinę ir užsieninę politiką, jie tiesiok valdo viešpatijas. Jeigu Jamestown'o parodoje dienraščių redaktorių susivažiavime vienas redaktorius pasakė, kad ne žmonės, bet laikraščių vedėjai išrinko Rooseveltą prezidentu tai pasakė tyrą tiesą.

Mūsų noru yra padaryti "Draugą" tikru ir įtekmingu vadovu Amerikos lietuviams katalikams jų viešuose reikaluose, o tų reikalų juk yra daugybė: organizacijos, apšvieta, mokyklos, emigracija, medžiagiška gerovė. Blaivybė, politika ir šimtai kitų daiktų. Tegul bus mums pavelytas turėti viltį, kad šitas mūsų darbas bus pilnai apibrangintas ir "Draugas" netrukus atsiras kiekvieno lietuvio kataliko namuose.

Nuo Redakcijos: Šiais žodžiais prabilo į savo skaitytojus pirmasis "Draugo" numeris. Tai buvo 1909 m. liepos 12 d., Wilkes-Barre, Pa.

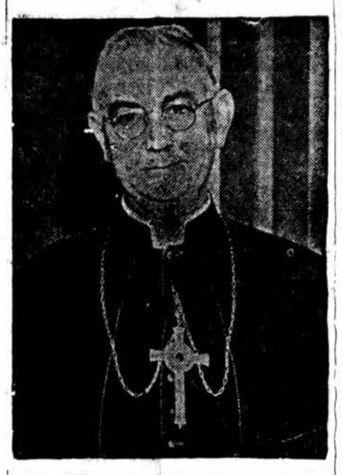

Jo Ekscelencija Samuel A. Stritch, D. D., Chicagos Arkivyskupas, "Draugui" nuoširdus prietelis ir mūsų tėvynės Lietuvos užtarėjas.

Karo tarnyboje

ROCHESTER, N. Y. — Remiantis parapijų pranešimais iš Rochester vyskupijos, yra 29.925 katalikai Jungt. Amerikos Valstybių ginkluotose jėgose. Nepilni pranešimai rodo, kad nukentėjusių kare yra 491 asmuo, iš kurių 288 neteko savo gyvybių.

PIRMASIS "DRAUGO" MENAGERIS ADV. JONAS S. LOPATTO

VARGINGA PRADŽIA

Sužinojęs, kad "Draugas" toj šių metų lapkričio pabaigoje rengiasi iškilmingai paminėti savo 35 metų gyvavimo sukaktį, lapkričio 2-rą užėjau pas buvusį pirmąjį "Draugo" menagerį advokatą Joną S. Loppato pasikalbėti apie jo laikų laikraščio padėtį.

Amerikos lietuvių veteraną radau gerai nusiteikusį ir rodantį norą suteikti vertingų žinių apie savo menadžiariavimą, vienok apgailestavo, kad nei laikraščio komplektų, nei užrašų neturįs, tad negalįs atminti tikrųjų datų nei kitų smulkmenų.

Adv. J. S. Lopatto "Draugo" menageriu išbuvęs apie metus (1909) laiko. Kaip ir kiekvieno lietuviško laikraščio, taip ir "Draugo" pradžia buvusi varginga, skurdi. Už savo menageriavimą, kuriam jis pašvęsdavęs nemažai brangaus laiko, jokio atlyginimo negaudavo. Spaustuvės įrengimas buvo menkas, patį laikraštį spausdindavo kitoje spaustuvėje. Raidžių rinkėjui mokėdavo į savaitę 7 dolerius. Laikraščio spausdindavo apie 2000 egzempliorių. Laikraščio išlaikymu labai daug rūpindavosi redaktorius kun. Antanas Kaupas ir kun. V. Vizgirda, tuolaikinis Wilkes-Barre Šv. Trejybės klebonas.

PIRMAS ADMINIS TRATORIUS

Adv. Jonas Lopatto, buvęs pirmas "Draugo" administratorius. Šiuo laiku adv. Lopatto gyvena Wilkes Barre, Pa., kur advokatauja. Jis yra LRKSA legalis patarėjas.

ŽYMUS TEISININKAS IR VEIKĖJAS

Pirmasis "Draugo" menageris adv. J. S. Lopatto yra gimęs rugsėjo 16 d., 1882 m. Sūnus Simano ir Uršulės Starkevičiūtės Lopatų, Pilviškių parapijos, Vilkaviškio valsčiaus. Kovo 27 d., 1892 m., atvyko su tėvais Amerikon ir apsigyveno Pittston, Pa. Lankė šv. Kazimiero parapijinę mokyklą, St. John Academy, Pittston, Wyoming Seminary, Kingstone, ir University of Pennsylvania, kuriame baigė advokatūros mokslus ir birželio 19, 1907 m., gavo "Bachlor of Laws" laipsnį. Spalių 28, 1907, prisaikdytas Luzerne County teisme, kaip praktikuojantis advokatas. Taip pat yra advokatu United District Court, United Circuit Court ir Pennsylvania State Supreme Court. Nuo to laiko nuolat gyvena Wilkes-Barre, Pa. ir dabar laiko savo ofisą Miners Bank Bldg., Wilkes-Barre. Nuo 1916 iki 1920 metų ėjo Luzerne apskrities distrikto gynėjo padėjėjo pareigas.

Jis yra aktyvus mūsų visuomeninėje ir tautinėje veikloje. 1919 m., kaip Amerikos lietuvių atstovas, darbavosi su Lietuvos delegacija Taikos konferencijoje. Už nuopelnus tautai Lietuvos vyriausybės apdovanotas ordinu. Jis yra ilgametis LRKSA legalis patarėjas.

Adv. J. S. Lopatto yra vedęs Marijoną Skritalskaitę iš New Britain, Conn. Du sūnūs — leit. Edvardas ir korporalas Jonas tarnauja militarėse U.S. jėgose; duktė Marijona tarnauja Luzerne apskrities Probation Court įstaigoje, o jauniausias sūnus Richardas studentauja Pennsylvanijos universitete.

Baigiant pasikalbėjimą, adv. J. S. Lopatto pareiškė džiaugsmą, kad "Draugas" dabar gerai gyvuoja ir palinkėjo šiuo laiku vienintėliam pasaulyje lietuviškos katalikiškos minties dienraščiui šviesios ir garbingos ateities.

M. Z.

A. a. kun. Vincentas Kulikauskas, MIC., buvo "Draugo" administratorium kritiškiausiuose dienraščio laikuose, kuomet reikėjo dirbti dienomis ir naktimis ir dažnai pačiam administratoriui prie raidžių rinkimo mašinos atsisėsti. Jis yra buvęs ir redaktorium. Velionis buvo garsus misijonierius ir tikras spaudos apaštalas.

ARKIVYSKUPO SVEIKINIMO LAIŠKAS "DRAUGO" PERSONALUI

Archdiocese of Chicago
Chancery Office
719 No. Wabash Ave.
Chicago 11, Illinois

October 27, 1944.

My dear Father Cinikas,

I am delighted to hear that this year marks the 35th year of the existence of "Draugas". We are much pleased that early in its history the offices of Draugas were transferred to Chicago and we are deeply grateful to the Marian Fathers for their excellent work in publishing this important paper. It is doing a great deal of good and particularly in these times it is standing courageously for right and justice. I congratulate you on your anniversary and join with you in begging God to bless Draugas in the years to come.

Sincerely yours in Christ,

+ Samuel A. Stritch

Archbishop of Chicago

Reverend P. P. Cinikas, M.I.C.
Draugas
2334 South Oakley Avenue,
Chicago, Illinois.

"Draugo" 35 metų sukakčiai paminėti Jo Ekscelencija, Samuel A. Stritch, D.D., Chicagos arkivyskupas, nuoširdžiai sveikina redakciją ir administraciją. Arkivyskupas Stritch yra Amerikos Vyskupų Taikos Komiteto pirmininkas; Amerikos vyskupai labai gerai, teisingai ir gražiai atsiliepė mažųjų tautų nepriklausomybės klausimu.

PASVEIKINIMAS "DRAUGUI"

Senoji mūsų motinėle,
Tiek amžių vargus Lietuva,
Jau galvą iš miegų pakėlė,
Ir darbu knibžda jos dirva.
Verteivis, kurpius ir artojas
Stiprion vienybėn telkiasi;
Išpradžių nelabai jiems klojas,
Bet jų kantrybė yr' skalsi.
Jau naudą skaityme atranda
Ir ūkininkas ir pirklys,
Ir piemenuks, ką gano bandą,
Be mokslo būti negalįs.
Jaunimas meta girtuokliavęs,
Prie knygos, rašto griebiasi,
Seniejie nepažįsta savęs—
Taip tamsūs būdavę visi!
Ten viskas auga ir atgija...
Jeigu neilstančių krūva
Į vieną telkiasi draugiją,
O josios vardas Lietuva!
Gražu žiūrėt į mūs' tėvynę
Iš tolo—mums, jos išeiviams,
Kurie svetimtaučius pažinę,
Paveizdan stato lietuviams.
Bet broliai mūs' anapus jūrių
Jau visame pranoksta mus:
Mes jaučiamės esą už durių,
Nors matome svetimtaučius.
Vienok troškimas mūs' įvyko,
Troškimas metų kelerių:
Ir širdis doro kataliko
Jau sudrebėj'm džiaugsmu tikru.
Jau leisti pradedame "Draugą,"
Tą sūnų mūsų rūpesčių.
Tegul jis didis mums užauga,
Nors gimęs žemėje svečių.
Tegul kiekvieno gričią lanko
Ramybę nešdamas visiems:
Jis draugas didelio ir menko,
Kiekvieną linksmins, stiprins, rems.
Gyvuok tada tu kuoilgiausiai,
Tu, drauge ir vadove mūs'!
Ir platinkis visudaugiausiai,
Lai tavo vardas nepražus!

J. K.

Redakcijos prierašas: Šios eilės buvo įdėtos pirmame "Draugo" numeryje 1909 m., liepos 12 d. Jas parašė J. Kmitas—kun. dr. K. Urbonavičius, pirmasis (ir vienas žymiausių tais laikais) "Draugo" bendradarbis. Žymusis poetas ir rašytojas dabar yra vyriausias "Darbininko" redaktorius.

ATSIMINIMAI...

VAIKAS IR REDAKTORIUS

Rašo STASYS PIEŽA

Tai buvo prieš kiek metų. Vieną dieną jaunas, vos 15-kos metų vaikas, atsilankė į "Draugo" redakciją su dideliais planais. Mėlynų akių, šviesių plaukų jaunikaitis drąsiai įžengęs į redakciją pareikalavo vizitos su redaktorium. Brolis Stanislovas, pakreipęs galvą į vieną šoną ir į kitą, pašaukė redaktorių.

Redaktorius, su plunksna rankoje, atėjo. Padėjęs plunksną ant stalelio, redaktorius ištęsė ranką ir sveikino vaiką tardamas:

"Na, sūnau, ko reikalauji iš redaktoriaus?"

Meili šypsena, jautrus elgesys redaktoriaus labai patiko vaikui ir jis redaktoriui širdingai savo planą išpasakojo. Kunigas redaktorius tarė:

"Gerai, sūnau, gerai. Tai tikrai įvykdinsime, bet tu pats turėsi visą vesti ir būti su manim redaktorium."

Ir taip užgimė sporto skyrius "Drauge," kuris ėjo šeštadieniais per daug metų. Tas redaktorius buvo kun. Česaitis; tas vaikas — aš!

Eidamas į mokyklą dienomis, naujasis "Draugo" sporto redaktorius užsiimdavo sporto žinių rašymu vakarais. Bet buvo didis šiam jaunam redaktoriui išsilavinimas lietuvių kalbos rašyboje. Čia jam buvo tikra mokykla ir džiaugėsi. Šitoj mokykloj ir prasidėjo noras tęsti žurnalistikos darbas...

Štai ūmai ir atėjo aukštesniosios mokyklos užbaigimas. Ir aš niekuomet neužmiršiu tą vakarą kuomet L. Vyčių 36-ta kuopa, Brighton Park, man paruošė vakarienę mokyklos užbaigimo proga.

Bet kokis man buvo didis siurpryzas, kuomet tą vakarą atsilankė mano mylimas redaktorius kun, Česaitis ir įteikė man auksinį laikrodėlį už vedimą sporto sekcijos "Draugui."

Mūsų pareiga

Kai kurie lietuviški komunistai šioje šalyje dirba ir plepa, kad Lietuva niekada neprisikeltų laisvam ir nepriklausomam gyvenimui, bet mes tikri lietuviai ir geri amerikiečiai dėkime visas pastangas, kad Lietuva vėl taptų laisva ir nepriklausoma valstybė, nes to reikalauja teisingumas ir artimo meilė.

PER 35 METUS **A.J.M.**

"DRAUGAS"-VISŲ IŠTIKIMIAUSIAS PRIETELIS

(Trumpa apžvalga 35 m. gyvavimo jubiliejaus proga)

GARBINGAS REKORDAS — KOKIOSE SĄLYGOSE STEIGĖSI—VARGAI — PRASIDĖJO SAVAITRAŠČIU WILKES-BARRE, PA. — "DRAUGAS" DIENRAŠČIU CHICAGOJE — BUVUSIEJI REDAKTORIAI — T. T. MARIJONŲ NUOPELNAI — DAUG ŽADANTI ATEITIS.

"Draugas", šiandien **vienintėlis lietuvių katalikų dienraštis pasaulyje**, šįmet švenčia 35 metų gyvavimo sukaktį.

Ar pats kada girdėjai kad laikraštis švęstų gimtadienį?

Taip yra. Ne tik žmonės, bet žiūrėk ir laikraščiai mini savo gimimą. Ir dar kaip. Štai, žiūrėk "Draugas," šiomis dienomis piausto savo "birthday cake" ir ant to keiko degia 35-ios žvakės.

PIRMIEJI METAI

Sąlygos lietuvių katalikiškam laikraščiui nebuvo per palankiausios, kada "Draugas" prieš 35 metus pirmą kartą pasirodė Wilkes Barre, Pa. Lietuviai šioj šalyj tais laikais ką tik neseniai atvažiavę rūpinosi kaip čia naujoj vietoj įsigyventi, susitvarkyti, užtikrinti sau geresnį gyvenimą, susiieškoti pastoges. Lietuvių šioj šalyj buvo ne per daugiausia, o kiek buvo, ir tie po visą šalį kaip rudenį lapai ant žemės į visas puses išsimėtę. Lietuvis ieškodamas geresnio gyvenimo važiavo kur tik jam pasirodė, kad ir mažiausia viltis rasti darbą.

Be to, šioj šalyj dar buvo mažai inteligentijos, mažai kunigų. Daugelis lietuvių ne mokėjo arba rašyti ar skaityti—kai kurie nei vieno nei antro. Kiti vėl kad ir mokėjo skaityti, gal buvo neturtingais ir neįstengė gauti laikraštį, kuris tada dar buvo skaitomas gan brangus daiktas.

Todėl, tos visos aplinkybės, nors neatėmė visos vilties lietuvių katalikų spaudai šioj šalyj vystytis, bet jos laikraščio įsteigimui nebuvo patraukiančios ir daug žadančios.

"DRAUGAS PRADEDA EITI

Tačiau pirmykščiai lietuviai pijonieriai aiškiai matė, jog buvo gyvas reikalas įsteigti lietuvišką katalikišką laikraštį. Tie vadai ir veikėjai aiškiai suprato, jog lietuviai ateiviai šioj šalyką tik atvykę buvo kaip maži vaikai, kurie patekę į naujo gyvenimo visokiausių įtakų sūkurį, savomis jėgomis dar negalėjo rasti kelio per platų, bet vingiuotą Amerikos gyvenimo taką. Buvo visiems aišku, kad jei neatsiras kas lietuvius vestų, mokytų, šviestų, jais rūpintusi, tai pavojingos įtakos gali juos pavilioti ir nuvesti visai kreivais šunkeliais.

O toks vadovas, toks prietelis, toks švietėjas, tokia motiniška rūpintojėlė lietuviškai išeivijai šioj šalyj kaip tik būtų lietuvių katalikiškas laikraštis. Bet laikraštį leisti, tai ne blynus valgyti! Reikia kapitalo, reikia įrengimų, mašinų, darbininkų, reikia kelių gabių nusimanančių redaktorių ir eilę sugebančių rašytojų. O dar nereikia pamiršti, reikalinga rasti būrys skaitytojų, kurie jį skaitytų ir remtų. O iš kur tas viskas ateis? Tokių dalykų išėjęs nenusipirksi kaip marškinius ar siūtą, arba paėmęs kas reikia neprimaišysi kaip kokią košę ar kugelį.

Tie pirmykščiai pionieriai nors užsidegę gražiausiais idealais, ir pilni energijos tik laukdami progos veikti, jie tačiau nebuvo akli šioms sunkenybėms. Jie buvo ir realistai, matė, kad čia jau ne pyragas, neištrauksi kaip kad magikas kad ištraukia iš kepurės zuikį, arba iš po ploščiaus balandį. Jie suprato, kad tas pareikalaus didelės organizacijos, pasiaukojimo, susipratimo.

Bet žinoma, kad idealas duoda žmogui nepaprastos jėgos. Tie pirmieji lietuvių katalikiškos spaudos apaštalai, suprasdami, kad čia eina klausimas apie savo tautiečių išgelbėjimą, pasiryžo pasišvęsti ir, Dievui padedant, padaryti tą svarbų žingsnį. Būrelis lietuvių idealistų sudėjo savo idealus, gabumus, galvas ir **štai 1909 metais liepos 12 d., Wilkes Barre, Pa. pirmą kartą pasirodo "Draugas."** Pradžioje jis ėjo kaipo savaitraštis, ir **pirmu jo redaktorium buvo kun. A. Kaupas**, tuolaikinis lietuvių parapijos klebonas Pittston'e, Pa.

Kokių didelių sunkenybių teko pergyvneti pradžioj leidžiant "Draugą," galima spėti, jau iš to, kad pradėjusi jį leisti, neturint savos spaustuvės, prisėjo duoti "Draugą" spausdinti kokio tai latvio ar vokiečio spaustuvei, taip, kad klaidų nuolat pasitaikydavo. Vėl kitas sunkumas, kad iš savaitės į savaitę vis reikėjo rūpintis, iš kur bus laikraštis leisti. O dar bėda ir su rašytojais, kurių buvo vos keletą, o su tais keliais ir vis pačiais rašytojais, korespondentais, neįmanoma per ilgą laiką leisti savaitinį laikraštį.

"DRAUGAS' DIENRAŠČIU

Tačiau, nežiūrint šių sunkenybių, "Draugas" laikėsi ir varėsi pirmyn. Redaktoriai ramino viens kitą, kad anksčiau ar vėliau, vistiek turės ateiti geresni laikai ir išsijuosę dirbo. Taip ir buvo.

Lietuvių gyvenimui Amerikoj pagreitėjus ir to gyvenimo reikalams padaugėjus, po kelių metų duotas pasiūlymas "Draugą" iškelti į Chicagą, kadangi ten buvo įsikūręs didesnis, stipresnis lietuvių centras, ten lietuvių gyvenimas smarkiau kunkuliavo ,taip, kad ten nusikrausčius, ir gyvenant arčiau lietuvių gyvenimo širdies, būtų galima atjausti jos plakimą, geriau suprasti jos džiaugsmus ir vargus ir taip geriau patarnauti visai visuomei. Susidarius palankioms aplinkybėms, tas ir padaryta—1912 m. **"Draugas" perkeliamas į Chicagą.**

Ir čia "Draugas" greit susidraugavo su visa lietuviškąja visuomene. Darbai padaugėjo, atėjo vis naujos talkos, nes Chicagoj esant daugiau inteligentijos buvo galima pasikviesti didesnių jėgų bendradarbiausi "Draugui." Žmonės, matydami kilniems tikslams dirbamą darbą, jį rėmė ir palaikė.

Nors "Draugas" metai į metus augo ir stiprėjo, tačiau po kiek laiko lietuvių gyvenimas Amerikoje taip pasivarė, tiek padaugėjo jo visokiausi reikalai, jog "Draugas" pajuto, kad sykį savaitėje pasirodymas jau nebespėja laiku patarnauti visiems lietuvių kasdieniniams gyvenimo reikalavimams.

Po kiek laiko kai kurie ėmė klausti — "kodėl negalėtų "Draugas" pasirodyti kasdien?" Iš karto tą klausimą statė nedrąsiai, abejodami, bet laikui bėgant tas klausimas virto: "kodėl 'Draugas' nepasirodo kasdien?"

Tai labai geras daiktas. Reikėjo tik džiaugtis, kad tokia pažanga padaryta. Bet kitu atžvilgiu, žiūrėkite, koks tai persilaužimas iš savaitraščio į dienraštį! Kiek pirma darbo buvo atlikta sykį savaitėje, dabar reikėtų padaryti kasdien! Tai didelis apsunkinimas redakcijai ir darbininkams Permainą lengva padaryti, bet išlaikyti, tai jau kitokia daina.

Bet gyvenimas smarkiai ėjo pirmyn, neklausdamas ar tu pasiruošęs, ar ne. Lietuvių gyvenimo reikalai kaip ant mielių augo, reikia juos aprūpinti. Todėl, "Draugas" nežiūrint gerokai pagązdinančių pasekmių padaro vėl kitą svarbų žingsnį — nuo 1916 m. kovo 31 d. pradeda eiti dienraščiu.

Ir nuo tos dienos, kai "Draugas" virto dienraščiu, jis metams bėgant susilaukė vis daugiau ir daugiau naujų ltimėjimų. Lietuviai jam ėmė rodyti kaskart didesnio pasitikėjimo, o "Draugas", jausdamas, jog jis lietuvių visuomenės šeimoje įsūnytas, iš dėkingumo darė visą, ką galėjo, kad labiau pasitarnautų lietuviams.

Tačiau perskaitę šią trumpą apžvalgą, nenoriu, kad kas padarytų klaidą ir pamanytų, kad "Draugui" buvo toks lengvas kelias. Ta 35-ių metų "Draugo" kelionė nusagstyta ašaromis, prakaitu, nemiegotom naktim, galvą laužiančiais rūpesčiais. Tik tie, kurie arčiausia dirbo su "Draugu," gali pilnai suprasti ir įvertinti, kiek darbo ir pasišventimo įdėta jį leidžiant. Reikia dėl to nulenkti savo galvas iš gilios pagarbos

(Nukelta į 3 pusl.)

VYRIAUSIAS REDAKTORIUS

Leonardas Šimutis, dabartinis vyriausias "Draugo" redaktorius. Leonardui tenka redaktoriauti nuo 1927 m.

GRAŽIAI DARBUOJASI REDAKCIJOJE

Red. Ignas Sakalas, dabartinis "Draugo" korespondencijų redaktorius, kuris jau nuo 1918 m. darbuojasi redakcijoje ir redaguoja "Profesoriaus Kampininko" skyrių.

BUVĘS ILGAMETIS REDAKTORIUS

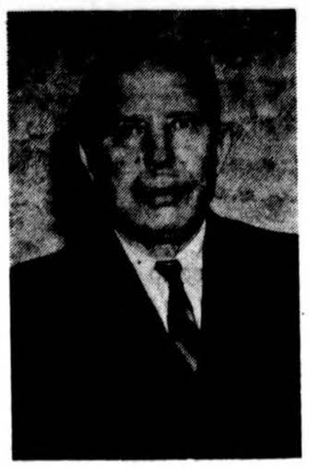

Red. Petras Tumasonis, kuris per ilgus metus redaktoriavo ir dabar atsistatydino sveikatos dėlei gyvena New Lisbon, Wis.

BUVAI ESI IR BŪSI DRAUGAS

("Draugo" 35 metų sukakties proga)

★ ★ ★

Per daugel metų esi draugas—
Ir mano ir visų kitų.
Ar spaudė mus nelaimė, vargas—
Davei nurodymų rimtų.

★ ★ ★

Švietei ateivio laimei kelią,
Gerove rūpinais žmonių;
Palengvinai lietuvio dalią
Buvai gynėjas jo teisių.

★ ★ ★

Kai steigėme draugiją, klūbą—
"Drauge" suradom paramos.
Nemainė jis spalvos, nė rūbo—
Ir nemainys jo niekados!

★ ★ ★

Ar statėme bažnyčios rūmus,
Ar steigėm savo mokyklas—
Jo žodis buvo tvirtas, ūmus
Paremt lietuvių šventyklas.

★ ★ ★

Kai pašaukė tauta į kovą
Už laisvę ir šventas teises,
"Drauge" suradome vadovą,
Kurs jungė pajėgas visas!

★ ★ ★

Išblaško mūs nusiminimą,
Belaukiant giedresnės dienos,
Nes tiki į prisikėlimą
Senos tėvynės—Lietuvos!

★ ★ ★

Tarnavo mielas mūsų "Draugas"
Per trisdešimts penkis metus,
Visuomet buvo draugas, sargas—
Jis ugdė mūs tikslus šventus!

★ ★ ★

Gyvuok, "Drauge," dar daugel metų—
Ta mūs paguoda, ateitis!
Tu trokšti, kad tauta bujotų,
Kad laisvės šviestų jai viltis.

L. Šilelis.

Chicago, 1944 m. lapkričio 12 d.

"MŪSŲ LAIKRAŠČIO" REDAKTORIUS "DRAUGE"

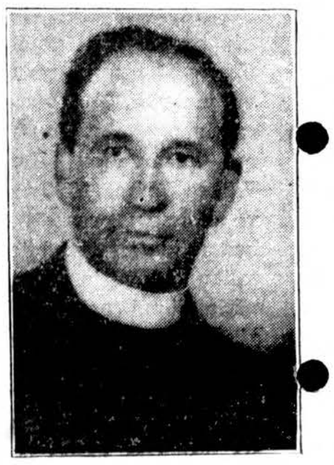

Kun. K. Barauskas, buvęs Lietuvos "Mūsų Laikraščio" redaktorius, šiuo laiku darbuojasi kaipo "Draugo" žinių skyriaus vedėjas.

Per 35 metus "Draugas" – visų ištikimiausias prietelis

(Atkelta iš 2 pusl.)

tiems redaktoriams, ryšytojams ir darbininkams, kurie per 35-is metus, nežiūrint didžiausių sunkenybių ir kliūčių, garbingai pasitarnavo Dievui, bažnyčiai ir tautai, išleisdami dienraštį.

Buvusieji redaktoriai

Per 35-is savo gyvavimo metus, "Draugas" savo tarnyboje yra turėjęs geriausius lietuvių rašytojus, didžiausias mūsų visuomenės jėgas. Vietos stokos dėlei negalima čia smulkiau nušviesti kiekvieno gyvenimo bruožus ir nuopelnus atskirai. Čia tik paduosime eilę buvusių "Draugo" redaktorių: **kun. A. Kaupas; kun. F. Kemėšis** (dabar kanauninkas ir buvęs Dotnuvos Žemės Ūkio Akademijos profesorius); **Pranas Šivickis** (Lietuvos Universiteto profesorius); **Julius Kaupas** (buvęs Lietuvos banko direktorius); **kun. dr. A. Maliauskas** (buvęs Lietuvos Universiteto profesorius); **kun. prof. P. Būčys, M.I.C.** (dabar vyskupas, ir TT. Marijonų Kongregacijos Vyriausias Vadas, gyvenąs Romoje); **kun. dr. I. Česaitis** (buvęs Lietuvos Universiteto profesorius) **Dr. K. Pakštas** (buvęs profesorius Lietuvos Universitete ir šioj šaly profesoriavęs universitete ir kolegijoj); **kun. B. Bumša; kun. K. Rėklaitis, M.I.C.** (dabar TT. Marijonų Generalinis Vizitatorius Amerikoje); **kun. dr. K. Matulaitis, M.I.C.** (dabar Londono Lietuvių parapijos klebonas); **a.a. kun. V. Kulikauskas, M.I.C.** Čia suminėti vyrai "Draugą" redagavo iki 1927 m. birželio 20d.

Dabartinį "Draugo" redaktorių personalą sudaro: **L. Šimutis, I. Sakalas, kun. K. Barauskas** (buvęs savaitraščio "Mūsų Laikraštis" redaktorium Lietuvoje) ir **L. Labanauskas.**

"Draugo" redakcijos ir administracijos personale yra buvę: "Drauge" virš 25 m. išdirbęs **Petras Tumasonis,** dabartinis "Garso" redaktorius **Matas Zujus, J. Karosas,** Sheboygan, Wisc. lietuvių parapijos klebonas kun. J. Šlikas, dr. A. Rakauskas, P. Zdankus, Šv. Kryžiaus par. klebonas (Chicagoje) kun. A. Linkus, kun. J. Kazakas, dr. A. Račkus, P. Jurgėla, kun. A. Sandt M.I.C., Jonas Pilipauskas, Ed. Kubaitis, A. Skirius, P. Gudas, A. Peldžius, M. Gurinskaitė, B. Čižauskienė (Kamarauskaitė), kun. V. Draugelis, M.I.C., kun. J. Mačiulionis, M.I.C., P. Baltutis, kun. J. Kloris, adv. Lopata ir kiti.

TT. MARIJONŲ NUOPELNAI

Daug paskirų žmonių uoliai darbavosi ir daug pasišventė "Draugo" labui ir visiems jiems reikia paskaityti nuopelnus. Bet, jei ne TT. Marijonai, tai kažin ar šiandie bebūtų "Draugas," nes nekartą atrodė, kad "Draugas" arti liepto galo, ir kada TT. Marijonai galutinai į savo globą paėmė visą "Draugą" lietuviai ramiai atsidūso, nes žinojo, kad dienraštis jau bus gerų gaspadorių rankose. Ir per šiltą ir šaltą, per šviesą ir tamsą, per gerą ir blogą TT. Marijonai "Draugą" gražiai tvarkė ir tvarko.

Šiuo tarpu, kalbant apie TT. Marijonų nuopelnus "Draugui," negalima iškęsti nepaminėjus ir Marijonų Broliukų, apie kuriuos gal mažai—ir net per mažai — lietuviai girdime, bet kurie kaip tik yra tie didieji ratai, kurie kaip sakant nematomi sukdamiesi už scenos, varo visą "Draugo" mašineriją, jie tai lyg ta širdis, kuri po visą kūną varo kraują ir duoda visam kūnui gyventi ir judėti. Lietuvių katalikiška visuomenė šiems pasišventusiems žmonėms labai ir labai daug skolinga ir nereikia jų ir jų kongregacijos už tai pamiršti.

KONCERTAS

Nors "Draugo" jubiliejus jau kiek laiko kaip švenčiamas, bet "birthday keiko" piaustymas paliktas ant pabaigos, o tas "keiko" piaustymas kaip tik yra artistiškas koncertas lapkr. 26 d. Orchestra Hall, Chicagoje, kuriame pasirodys žymi lietuvaitė dainininkė-artistė **Polyna Stoska (Stoškiūtė)** ir **Šv. Kazimiero Akademijos Mergaičių Acapella Choras.**

Nepripuolamai p-lė Stoškiūtė pasirinkta "Draugo" jubiliejų iškilmingai paminėti, kadangi ji, garsi žvaigždė, per vargą, pasišventimą ir ištvermę pasiekusi aukštas viršūnes, gražiai atvaizduoja "Draugą," kuris irgi beveik iš nieko pradėjęs, per vargą, darbą, prakaitą, pasišventimą ir ištesėjimą pasiekė tokį aukštą laipsnį, kaip kad šiandie jį matome užimant.

ŠVIESI ATEITIS

Jeigu praeitimi galima matuoti ateitį, tai "Draugo" ateitis yra labai šviesi ir daug žadanti, Vienas gražiausių vilčių, kad "Draugas" susilauks gražesnių laimėjimų tai tas faktas kad šiandie "Draugas" jau turi —ir dieną iš dienos susilauks daugiau—gabių ir pasišventusių jaunų, šioj šalyj gimusių pajėgų, kurios jau šiandie dirba gražius darbus ir jau pasirodžiusios. Tos galės garbingai nešti visą atsakomybę, kada ji jiems bus uždėta.

"Draugui" tikrai bus užtikrinta šviesi ateitis, jei ir toliau jį užjaus ir parems plati lietuviškoji visuomenė.

Tas stiprus ryšys tarp "Draugo" ir lietuvių visuomenės kas kart testiprėja, kad ir toliau garbingai galėtume tarnauti Dievui, Bažnyčiai ir tautai!

DABARTINIS ADMINISTRATORIUS

Kun. P. P. Činikas, MIC., kuris yra "Draugo" administratorium per paskutiniuosius ketverius metus.

"DRAUGO" SPECIALUSIS AGENTAS

Andrius Daugirdas, dnr. "Draugo" cirkuliacijos specialusis agentas, kuris per ilgus metus darbavosi "XX Amžiaus" Lietuvos dienraščio administratorium.

35 metų sukakties proga

Su "Draugu" susipažinau nuo pirmos dienos, kuomet pasiekiau šią šalį, tai yra 1927 metais. Vis tik skirtumas buvo didelis palyginus su priprastais Lietuvos laikraščiais. Žinoma, per metų eilę visokių pergyvenimų ir "Draugo" lapuose buvo. Man patiko, kuomet pasirodė Moterų skyrius. Tik pasigendu vaikučių skyriaus, kuris buvo įneštas, bet kažkodėl išnyko. Reikia vis tik pripažinti, kad "Draugas" pilnas įvairių žinių, straipsnių. Nieko negali primesti, kad jis neįdomus, nieko naujo jame nėra. Paėmus į rankas "Draugą" gali pasirinkti, ką pageidauji skaityti: tikybos, tautos ir pasaulio žinias. Jame visko rasime. Dar vienas "Draugo" leidėjų nuopelnas, tai kad jie suprato eilinius savo skaitytojus. Jie suorganizavo D.K.K., kas duoda progos ir eiliniams korespondentams drauge su tais ilgamečiais spaudos darbuotojais, prityrusiais rašytojais, trumpomis žinutėmis pajvairint "Draugo" skiltis. Skaitant apie garbingus tituluotus asmenis, mes kartu randam žinių ir apie tuos "Draugo" skaitytojus, kurie savo gyvenimo eigoje pergyvena visokius įvykius. Be to, D.K.K. susirinkimuose "Draugo" leidėjai sužino ko skaitytojai pageidauja, kokios jų nuomonės. Toks bendradarbiavimas, manau, neša naudos ir leidėjams ir skaitytojams. Jeigu taip uoliai darbuosis su visais, kaip lig šiol, ir stengsis žmonių pageidavimus sulg išgalės vykdytį ne pažadajs, o darbais, tai galima pasitikėt, kad "Draugo" ateitis pilnai bus užtikrinta.

Vienutė.

Uoliojo Korespondento Atsiminimai

RAŠĖ "DRAUGUI" PER 33 METUS

Minint "Draugui" garbinags 35 metų gyvavimo sukaktuves, smagu ir man prisiminti, kad ir man buvo proga "Draugui" bendradarbiauti. Pirmą "Draugui" korespondenciją parašiau 1911 metais, gyvendamas Clevelande, ir nuo to laiko pradėjo mano darbuotė su lietuviška spauda. Lietuvių pramogėles aprašydavau ir to numerio kelius egzempliorius už pašto ženklus partraukdavau, kad išdalinus tiems, kas su toms pramogoms daugiausiai darbuodavosi. Šventėms užsakydavau po keletą dešimtų egz., kuriuos be sunkumų, būdavo, išleisdavau. Būdavo, vieni nuperka, kitiems, ypač kitoms, už dyką išduodavau ir taip "Draugas" Clevelande platinosi. Tekdavo nugirsti pravardžiavimų, pašiepimų. Tą visa praleisdavau be įsižeidimo. Tais metais žmonės "Draugą" laikė šventu laikraščiu. Katalikai mėgo skaityti ir mane užstodavo, kurie norėdavo pašiepti. Tas mane drąsino. Vėliau susiradau kitus katalikiškus laikraščius ir jau šventėms turėdavau visokių. Nuo 1911 m. iki 1922 m. Clevelande spaudos darbe buvo geri rezultatai. Turėjome korespondentų ir spaudos platinimo darbas sekmingai ėjo.

Atvykus į Detroitą 1922 m., čia radau "Draugą" plačiau išgarsintą — dėka kun. K. Skripkos, komp. A. Aleksio ir kun. F. Kemėšio. Turėjo gerus korespondentus, kurie kolionijos darbuotę kėlė. Paliovus nuolatiniai agituoti, greitai spaudos darbas likosi apmirusiu. Pradėjome ieškoti priemonių, nes jau retai žinutės iš kolionijos veikimo pasirodydavo. 1932 metais "Drauge" įvestas Detroito žinių skyrius ir pradžiai visos trys —šv. Antano, šv. Jurgio ir šv. Petro parapijų klebonai plačiai išgarsino ir visose parapijose buvo surengta prakalbos, kuriose "Draugo" red. L. Šimutis vaizdžiai nupiešė spaudos svarbą ir "Draugo" plačiai buvo paskleista detroitiečių tarpe ir nuo to laiko prasidėjo žinių puslapis. Virš 12 metų kaip "Draugas" tarnauja Detroito lietuviams, talpindamas įvairias žinias. Per tą laikotarpį tik keletą savaičių nebuvo Detroito žinių ir tekdavo išgirsti nusiskundimus, kad žinių nėra. Tos žinios "Drauge" detroitiečiai pasivadino į namus ir dabar su žingeidumu tas numeris sekamas. Detroitiečiai "Draugui" dėkingi ir yra pasiryžę remti visokiais būdais.

Sveikinu "Draugą" su šia reikšminga sukaktimi ir lieku bendradarbis ir ant toliau.

Matas Šimonis.

"Draugo" Išnešiotojo Atsiminimai

TAI BUVO PRIEŠ 17 METŲ

Per septynioliką metų daug svarbių dalykų įvyksta. Žmogus greit užmiršta praeitį. Sekant gyvenimą šis tas vis tik pasilieka mūsų mintyse.

Žaidžiant su savo mažais draugais dideliam kieme ties 66-tos ir Rockwell gatvės, prisiartino mūsų visų gerai pažįstamas Brolis Vladas. Jisai tuo metu išnešiodavo dienraštį "Draugą" mūsų tėveliams. Jo malonus būdas visus jaunus lietuvius prie savęs traukė. Tą dieną jisai manęs užklausė, ar aš norėčiau dirbti didelį ir svarbų darbą, ir ar mano tėveliai duotų man tą leidimą. Mes abudu nuėjom pas mano tėvelius ir Brolis Vladas, pasakojo apie sunkumą, kurį jis turi rasti berniuką, kad išnešiotų laikraštį mūsų rajone. Tėveliai tuojau suprato, ko gerasis vienuolis norėjo. Jausdami savo tikybos ir lietuvybės užduotį, jie davė leidimą man būti laikraščio bendradarbiu.

Rytą Brolis Vladas atėjo į namus ir mes abudu pradėjom mano pirmos dienos darbą. Skaitytojų tame laike buvo gana mažai, nes lietuviai daugiau pradėjo apsigyventi anapus Marquette gatvės. Suvirš vienos mylios plote turėjau arti šešiasdešimts skaitytojų. Kadangi neturėjau dviračio man reikėjo eiti visą kelionę pėsčiam. Kelti šeštą valandą rytą, tai buvo sunkiausias mano uždavinys, ypač žiemos rytais. Bet taip turėjo būti, nes daug skaitytojų mėgo skaityti savo "Draugą" anksti rytą prieš einant į darbą.

Praslinkus septyniolikai metų, mėginau atsiminti kai kuriuos skaitytojus. Dėja, kai kurie geraširdžiai jau ilsisi šv. Kazimiero kapuose, kai kurie kitur gyvena, bet dauguma dar gyvena tuose pačiuose namuose, kur jie gyveno prieš septynioliką metų.

Lietuviai yra geros širdies žmonės ir tokie jie visados bus. Nepaisant, kad aš turėjau pusryčius namuose prieš pradedant savo darbelį, dvi skaitytojos — G. Drulienė ir Banevičienė visados man turėdavo karštos kavos ir saldumyną.

Kai kurie skaitytojai ir "Laivą" gaudavo šeštadieniais.

Norėčiau prisiminti kai kuriuos "Draugo" skaitytojus tuose laikuose. Kai kurie ir šiandien tebeima dienraštį: dr. Poška, Jonas Pudzevelis, Nenartonis ir jojo giminės Svenciskai, Pužauskas, Nikšis, Rubas, Kodis, Draugelis, Drulis, Pukelis (65 Rockwell), Pukelis (64 Washtenaw), Zukas, Šv. Kazimiero Seselės, Snekutis, Petraitis, Marozas, Shambarienė, Staradomskis, Jonaitis, Stanislovas Stoškus, Benaitis, adv. J. Grish, adv. J. Borden, Kušleiko, Adomaitis, Stogis, a.a. kun. A. Baltutis ir kiti, kurių vardų negaliu atsiminti.

Dienraštis "Draugas," ištikrųjų, daug didesnis užaugo nuo mano jaunų dienų. Žmonės vis daugiau ir daugiau mėgsta savo lietuvišką, katalikišką laikraštį.

Jonas A. Stoškus.

"XX AMŽIAUS" REDAKTORIUS "DRAUGE"

Kun. J. Prunskis, buvęs "XX Amžiaus", laisvos Lietuvos žymiausio dienraščio redaktorius, bendradarbiąją "Draugui" iš Kataliką Universiteto Washingtone.

Aš pamėgau

Aš pamėgau spaudą,
Tyrą ir teisingą.
Kur vėjų negaudo
Ir neveidmainiauja.

Aš pamėgau žodžius,
Kur apšvietą skleidžia.
Tiesos kelią rodo
Ir širdies nežeidžia.

Aš pamėgau "Draugą"—
Dienraštį garbingą,
Kurs bujoja, auga,
Jam meilės nestinga.

Mielai jį skaitysiu,
Semsiu jo raštus.
Mintimis lakstysiu
Po visus kraštus.

Tegyvuoja "Draugas,"
Telanko namus.
Te jo žodžių bangos
Švelniai glosto mus.

O. Aleliūnienė.

Moteris, 102, mirė

Mrs. Margaret Pfeuffer, 102 metų amžiaus, kuri atvyko į Chicagą iš Bavarijos 1868 m., praeitą penktadienį mirė savo dukters name, 5935 So. Washtenaw. Ji mirė, kai užmigo lovoje, ji buvo išgelbėta Chicagoje iš gaisro 1871 metais.

"DRAUGO" REDAKTORIAI

Savaitraščio (nuo 1909 m. iki 1916 m.) ir dienraščio (nuo 1916 m. iki dabar) redaktoriais yra buvę šie žymūs tautos vyrai, mokslininkai, rašytojai ir publicistai:

1) **Kun. ANTANAS KAUPAS**
2) **Kun. dr. FABIJONAS KEMĖŠIS (vėliau Kanauninkas ir Dotnuvos Žemės Ūkio Akademijos Lietuvoje profesorius)**
3) **JULIUS KAUPAS (vėliau Liet. Steigiamojo Seimo narys ir Lietuvos Banko direktorius)**
4) **PRANAS ŠIVICKIS (vėliau Manilos Universiteto ir Lietuvos Universiteto profesorius)**
5) **Kun. dr. ANTANAS MALIAUSKAS (vėliau Lietuvos Universiteto profesorius)**
6) **Kun. prof. PRANCIŠKUS BŪČYS, M. I. C. (vėliau Liet. Universiteto rektorius, dabar vyskupas)**
7) **Kun. dr. K. RĖKLAITIS, M.I.C.**
8) **Kun. BRONIUS BUMŠAS**
9) **Kun. dr. IGNAS ČESAITIS (Lietuvos Universiteto prof. ir kariuomenės kapelionas)**
10) **Dr. KAZYS PAKŠTAS (Lietuvos Universiteto profesorius)**
11) **Kun. V. KULIKAUSKAS, M.I.C.**
12) **LEONARDAS ŠIMUTIS (dabartinis redaktorius, redaguojąs mūsų dienraštį nuo 1927 m. birželio 20 d.).**

Redakcijos Personalo Nariai

1) **MATAS ZUJUS**
2) **JONAS KAROSAS**
3) **KAZYS GINEITIS**
4) **Arkitektas MATAS ŽALDOKAS**
5) **Kun. KAZAKAS, M.I.C.**
6) **PETRAS TUMASONIS**
7) **IGNAS SAKALAS**
8) **ANTANAS RAKAUSKAS**
9) **ANICETAS LINKUS (dabar kunigas)**
10) **ALEKSANDRAS RAČKUS (dabar daktaras)**
11) **JOKŪBAS SHLIKAS (kunigas)**
12) **ANTANAS SKIRIUS**
13) **JONAS PILIPAUSKAS**
14) **LONGINAS LABANAUSKAS**
15) **Kun. K. BARAUSKAS**
16) **PRANAS ZDANKUS**
17) **Kapitonas PETRAS JURGĖLA**

Dabartinį redakcijos personalą sudaro:
L. ŠIMUTIS, IG. SAKALAS,
Kun. K. BARAUSKAS, L. LABANAUSKAS.

A. J. M.

35 YEARS OF REAL FRIENDSHIP

(A Brief Review of "Draugas" 35-Year Crusade for Our Lithuanian Catholics)

A GLORIOUS RECORD — EARLY BEGINNINGS — BEGAN IN WILKES-BARRE, PA. 1909 — MOVED TO CHICAGO 1912 — BECAME DAILY IN 1916 — HARDSHIPS AND TRIUMPHS — NEW VICTORIES — ILLUSTRIOUS WORK OF MARIAN FATHERS — — NEW YOUNG BLOOD.

"Draugas" — The Lithuanian Daily Friend, *the only Lithuanian Catholic daily in the world,* and published by the Lithuanian Catholic Press Society, this year celebrates its 35th anniversary.

To many perhaps, 35 years for a newspaper may not seem to be very unusual or exceptionally startling, especially when one remembers that there are some papers which boast of having rounded out 100 or several scores of commendable service. In the face of such glittering records, 35 years might appear to be not much more than a fairly good beginning.

However, we think it is quite safe to say that it would not be altogether fair to make a comparison between the english papers in this country and those of the foreign language field, on the same strict basis. In the foreign language group an altogether different scale and rule must be used in weighing and comparing the merits of its newspapers. When you merely remember that a newspaper like the "Draugas" serves a community limited not only by reason of language, but in the main also by creed, you can immediately appreciate how much more difficult it becomes to operate in comparison with other newspapers which serve the general public and are spared any obstacles by reason of tongue or religion.

Early Beginnings

In order to better appreciate the glorious record of the "Draugas" it would be well to take a bird's eye view of the background against which it had to mount its 35 years of service to its people.

The conditions were not too enticing for a Lithuanian Catholic newspaper when the "Draugas" first saw the light of day in Wilkes-Barre, Pa. 35 years ago. The Lithuanians in this country were still deeply engrossed in establishing themselves in their new homeland. Their numbers were comparatively small, and these were scattered far and wide across the nation. The Lithuanian immigrant was satisfied with a little, so he went wherever any signs of a better life or opportunity beckoned. While there may have been certain localities around which greater numbers had settled, these were organized to take care only of their own immediate needs.

Even while conditions were not too favourable for such an important and exacting venture as a newspaper, yet pioneering idealists saw the crying need for one. They saw clearly that the Lithuanian immigrants were thrown into a whirlpool of sweeping circumstances, exposed to many new factors which if not utilized correctly would either greatly hamper their well-being or would most probably make for their harm. They needed someone to guide their wobbly, unsteady steps through the winding maize of everyday events. These peoples needed someone to help them make a gradual, painless turnover to a new way of life, help them become devoted American citizens and still retain close and warm contact with their dear homeland far across the stretching ocean waters.

First Appearance

The burning idealism of these early pioneers however did not make them blind to the complexity of such an endeavor. To establish a newspaper one doesn't just go out, buy the necessary ingredients, throw them together in the right combination and wait until it cooks to the right brown, brittle form. Such a project calls for money, equipment, personnel—editorial and technical. Then again, one had to contend with the stiff competition of other Lithuanian newspapers which had already established themselves fairly well with the general public.

These seemingly cumbersome obstacles did not dampen the zeal of these early pioneers. They pooled their ideas and resources—material and moral—and stepped forward to fill this crying need by launching the "Draugas" on July 12, 1909. The early driving forces of the paper were mostly clergymen; in fact it was during their annual conference in New York City in May, 1909 that the Lithuanian Priests' League passed a resolution calling for the setting up of the "Draugas." But it wasn't long before other help came from secular circles. The first editor was the *Reverend A. Kaupas.*

'Draugas' Moves to Chicago

"Draugas" originally started out as a weekly. A short time later a suggestion was offered to move the organization to Chicago, where Lithuanians had been most strongly centered. There was a general feeling that there it would be easier for the "Draugas" to cover the fast moving life of the community. The newspaper moved to Chicago in 1912.

"Draugas"—A Daily

And sure enough this hunch proved to be right. The life of the Lithuanian community throbbed in a faster tempo in and around Chicago. There was to be found a larger circle of intellectuals from which to choose and invite more capable writers for the staff. All in all, the newspaper could now get closer to the beating heart of its people, discover sooner its sighs, woes and joys and thus being at its side, all the sooner and better serve its needs.

With the coming of World War I the "Draugas" found an opportunity to offer inestimable service to its people by advocating the cause of Lithuania's independence, which was later realized in 1918. The pulse of the community life jumped up to such an extent that the "Draugas" soon saw that as a weekly it could no longer keep in stride with the fast-moving events of everyday life. In order to keep abreast of the current of events, it would have to make its appearance more often. It wasn't long before many began to ask and clamor "why couldn't the "Draugas" come out daily?" There was a real need for it and there was enough work to be done.

But it makes a world of difference between putting out a weekly newspaper and running one off every day. Such a change calls for a shakeup from top to bottom. Now, even while the "Draugas" had made sensational progress in those few years, it wasn't easy going all the time. There were plenty of thorns among the roses. Could the administration carry the heavy load which a daily paper would exact. That would mean additional capital, increased personnel in the office and in the shop, need for larger revenue. Here was an important decision to be made. But there was no time for extensive speculating. The problem called for an immediate answer—either turn to a daily and jump forward or remain a weekly, but fall far behind the sweeping torrent of quick-moving events.

In spite of the many seemingly unmanageable consequences which such an undertaking seemed to present, the venture was made and from March 31, 1916 the "Draugas" began appearing as a daily.

Mounting Successes

From that day on the "Draugas" met with succeeding successes. It soon was in a better position to group around itself more talented writers and with the work thus divided, it could more easily reach into and cope with problems touching all spheres of life. Its circulation grew, it attracted readers from all parts of this country and overseas.

A Real Friend

In its opening editorial on July 12, 1909, the "Draugas" promised it would try its best to be a true, loyal friend of all Lithuanians in this country. And as one looks back on the past 35 years that it has served its people, it indeed has been all that and much more.

What does a real friend do? A faithful and devoted friend will always give advice in time of doubt, he will console in the hour of sorrow and he will rejoice in moments of joy and happiness.

The "Draugas" has done all that and more in regards to its community. Down the years it has been on hand to help its people make great decisions in life, to solve complex, perplexing problems. It has been a most loyal friend and guide, leading its people, so to say, to new and fresh pastures, warning against sly and preying forces which make for evil in the community.

The "Draugas" has always been on hand in time of trial and sorrow, it has been there to soothe the pain of wounds incurred from the brushing rough edge of life, it has been on hand to offer new courage and a spirit of revival when the hours were darkest.

The "Draugas" has also been on hand to rejoice with its people during the hours of triumph and glory. It has given credit wherever it was due, often attributing to others its own share of honor.

The Lithuanian people as a group are deeply religious and have the inherent qualities that make for sound citizens—plainness, honesty, steadiness and decent living. The "Draugas" has helped these people remain faithful to their God, it has helped them become a part of America as good-living, high-thinking men and women; it has helped them develop and hold fast to the rich heritage of their national traits. It has bravely stepped forward to meet the challenges of its enemies, it has lifted up its voice in strong protest against injustice, godlessness, deceit, so as to win the high praise and respect even of its adversaries who may differ on questions of policy and opinion.

Past Editors

Such a fleeting review of the past 35 years may give us an erroneous impression that the drive forward for the "Draugas" was just one constant string of one success after another without any hurdles to jump along the way. Far from it. The price paid for the successes of the "Draugas" cannot be measured in dollars. It meant sleepless nights, brain-racking worries, heavy perspiration and even blood. Such a glorious record was made possible only through the unselfish sacrifices and untiring application of its past and present editors, not to leave unmentioned the marvelous assistance of those others connected with the whole enterprise.

Some of the most outstanding leaders of our Lithuanian community are numbered among past and present editors of the "Draugas." Lack of space does not permit more detailed notes on the lives and merits of these stalwarts. Here is a list of past editors: Rev. A. Kaupas; Rev. F. Kemėšis (now a Monsignor and professor in one of Lithuania's agricultural colleges); Julius Kaupas (bank director in Lithuania); Frank Šivickis (professor, U. of Lithuania); Rev. dr. A. Maliauskas (prof., U. of Lithuania); Rev. prof. P. Bučys MIC (now a Bishop); Rev. dr. C. Rėklaitis, MIC; Rev. B. Bumša; Rev. dr. I. Česaitis (prof., U. of Lithuania); dr. C. Pakštas, Rev. V. Kulikauskas, MIC, and Rev. C. Matulaitis, MIC.

The present staff includes: Leonard Šimutis, Ignatius Sakalas, Rev. C. Barauskas and L. Labanauskas.

Role of Marian Fathers

You will notice that the list of past editors contains quite a list of members of the Congregation of the Marian Fathers. If any orchids are to be passed out to anyone for past accomplishments, a special bouquet should be accredited to the Marian Fathers. They've been the real backbone of the "Draugas" and it's a known fact that if it weren't for the Marian Fathers "Draugas" today might have been just a memory.

With all due credit to all who contributed in one way or another to help "Draugas" push ahead, it must be said that the Marian Fathers carried the biggest load and took over when the paper seemed ready to fall by the wayside. A special tribute must also be paid to the unselfish sacrifices of the Marian Brothers.

Only those who have to deal directly with the inside doings of "Draugas" can fully appreciate how much our people are indebted to these men who day after day and night after night labor loyally and strenuously behind the scenes in order that our people might receive the truth through the medium of the press.

While the anniversary celebration has been going on for some time, the cake-cutting has been left to the end in the form of an artistic concert Nov. 26th featuring the talented and glamorous star of radio and concert—Miss Polyna Stoska and the All-Girl Acapella Choir from St. Casimir's Academy. We believe it isn't accidental that Miss Stoska has been chosen to appear on this occasion because as a symbol of success through hard work and perseverence she symbolizes the heights to which "Draugas" has climbed through arduous application, perseverance and sacrifice.

If the past may serve as a gauge for the future, then the future of "Draugas" is very promising.

One of the factors which promises greater victories is the fact that there is now a considerable amount of young talent holding responsible positions with "Draugas."

This reserve of well-meaning and energetic resource will come in handy if the regulars should tire of fighting with the pen for those things which make life worth living.

Greater victories for "Draugas" will come if the alertness and untiring efforts of its editors meet with continued wholehearted cooperation of Lithuanians wherever they might be.

Here's to a deeper and truer friendship through the Lithuanian Daily Friend!

Organized Lithuanian Resistance To Foreign Occupation

Although not as well publicized in the American press as other resistance movements in the occupied countries of Europe, the people of occupied Lithuania are conducting an organized movement to free their country from all foreign occupation.

To lead this movement the political parties of Lithuania joined forces for the common cause and organized the Supreme Lithuanian Liberation Committee (Vyriausias Lietuvos Išlaisviaimo Komitetas—VLIK).

In its proclamation to the Lithuanian Nation, the Committee declared that:

"1. The freedom of the Lithuanian nation and the independence of the Lithuanian state are absolute conditions of national existence, progress and welfare.

"2. The sovereign state of Lithuania has not disappeared because of either the Soviet Russian or the German occupation. The arrested activities of the sovereign Lithuanian institutions due to the Soviet Russian occupation of June 15, 1940 were temporarily restored by the revolt of the nation on June 23, 1941, and by the functioning of the Provisional Government.

"3. When Lithuania has been freed from occupation, the Lithuanian Constitution of 1938 shall be in force and effect.

"4. The Government of the Republic . . . shall be formed on a coalition basis by agreement among the political groups.

"5. The democratic system of the Lithuanian state shall be in accord with the interests of the majority of the nation and general post-war conditions.

"6. The laws pertaining to the election of the President . . . and of the Assembly shall be reformed in accordance with the principles of democratic elections.

"7. In leading the nation's struggles and efforts to liberate Lithuania, to restore the functioning of the sovereign institutions of the Lithuanian state, to re-establish the democratic system in Lithuania and protect it against Bolshevism and other activities which disrupt its life, the Supreme Liberation Committee shall effect the widest possible public unity, and shall settle the internal differences of the political groups.

"8. Deeply appreciating the significance of a national military force in the struggle for Lithuania's liberation, the Committee shall support in every way the re-establishment of the Lithuanian army.

"9. The Committee shall maintain close contact with the Lithuanian legations and consulates and co-operate with the outside world, especially with American Lithuanians and all those nations which recognize the freedom of self-determination of nations and the independence of Lithuania.

"10. In order to advance the cultural and agricultural progress of the nation the Committee shall compile and prepare material for the administration of liberated Lithuania.

"The Supreme Lithuanian Liberation Committee, in proclaiming this declaration to the Lithuanian nation, invites all Lithuanians of good will and of every political affiliation to resolve on the spirit of mutual cooperation and unity in this incomparable struggle for Lithuania.

"In the name of Lithuania let unity prevail."

This proclamation was signed by representatives of all the political parties of Lithuania, except the Communists, on Lithuania's Independence Day, February 16, 1944, in Vilnius, the capital of Lithuania.

According to recent reports from neutral Sweden, the Supreme Liberation Committee is again leading the fight for Lithuania's independence, this time against the Russian invaders.

American Lithuanian groups are similarly aligned. All party groups stand for the complete freedom and independence of the Lithuanian nation and state. Only the Communists, who are outcasts and an insignificant minority both here and in Lithuania, are singing the praises of Russian occupation of their native land.

ARE FOREIGN NATIONAL GROUPS CLANNISH?

A series of letters was recently printed in the Chicago newspapers regarding the American Legion Auxiliary proposal to place a ban on immigration into the United States for three years after the war.

One of the letter-writers, an Oak Parker, even went so far as to suggest that all immigration be stopped for at least fifty years. He said foreigners and their children do not become Americans, that they live in segregated colonies and cling to their old world ideas and traditions.

The points to which he objects are exactly those which made the United States the greatest democracy, truly the melting-pot of the world. Americans of foreign birth generally do live in segregated colonies, just as the Oak Parker seeks his own kind of people, and they do practice their old traditions, but they are—first and last—Americans.

Let us remember, also, that it was this "foreign" labor which provided America with the manpower which made her the greatest industrial country in the world. This no one can deny.

Looking at the other side of the picture, the foreign-born Americans deplore but yield to the American ideas of their American-born children. Many of these first generation Americans do not even know the mother tongue of their parents.

Even foreign-born Americans become Americanized to the extent that they Americanize their names. Many Smiths, Wallaces, Pages, Barts, Browns and others are foreign-born persons who have become loyal citizens of the United States.

Persons such as the Oak Parker who signs himself "American" should remember that millions of boys and girls who live in "foreign colonies" are fighting to keep their country — America—free and safe. The foreign language groups contribute mightily to the National War Fund and Red Cross drives and take great pride in the achievements of their respective groups.

These "foreign" Americans are actually the backbone of present-day America. The fact that their ancestors did not come over on the Mayflower does not mean that these people are not good Americans. On the contrary, most of them are better Americans than those who are not generation Americans and take too much for granted.

IS THIS 20TH CENTURY CIVILIZATION?

Many young Americans are astounded to hear that thousands of Lithuanians were deported from Lithuania into the wastes of Siberia by the Russian invaders.

"Is it possible?" they ask, "that in the 20th century people still are that inhuman to other people?"

Their exclamation should make us think. Here we have been preening ourselves because of the fact that we are living in an enlightened world, where war, slavery, serfdom and inhumanity of man to man have been abolished. But have these scourges been abolished?

Starvation still stalks millions of Chinese. Millions of Russians and Asiatics still live in crude huts, barely eking out a miserable hand-to-mouth existence.

Nazi Germany, having conquered smaller and weaker nations, forced their peoples into slavery in Germany's war factories—to make the means for the Germans to enslave more nations. Is this 20th century civilization?

Soviet Russia, having invaded Lithuania, Latvia and Estonia, immediately began imprisoning and deporting all of the leaders of those nations. The Muscovites called these people "anti-Soviets," simply because they wanted to live a free and independent life.

Having set up puppet regimes in the Baltic countries, the Russians forced through "elections," which the Communists now refer to as "plebiscites," after which the one-slate candidates voted to incorporate the Baltic countries into Soviet Russia. The United States, horrified by these "predatory activities" and "devious processes" of the Russians, came out with a strong denunciation.

Is this a picture of the 18th century? No. This happened in 1940-1941—in our "enlightened twentieth century."

There is no need to tell anyone that this war is more horrible than was World War I. And yet, various reports state the Nazis, knowing that the Germans have lost this war, are already laying plans for World War III —which will be still more horrible.

Russia, while speaking of the "liberation of democratic countries," has chased the Nazis out of the Baltic States, and now claims that they are part of Russia. This exchange of the Nazi yoke for the Communist yoke is Russia's idea of "liberating" the Baltic peoples.

While nations still resort to wars to "settle differences," while dictators are still allowed to come into power, and while big nations can and do enslave smaller and weaker nations, the world is still in pretty much the same state it was one and two centuries ago.

The older folks tried to make this world a better place to live in—and they succeeded, in part. From here on, it will be up to the younger people—our generation—you and me, to see that this is the last world war and that every nation, regardless of its size or strength, is given its rightful place in a free world. Can we do it? What do you think?

MŪSŲ DIENRAŠČIO PAŽANGA

Kaip atskiras asmuo, taip organizacija, spauda metai po metų, kad ir neįučiomis, nepastebiamai, permainą padaro. Kas nedaro pažangos, tas lygus ant vietos stovinčiam prūdui. Gi amžinai tekantis upelis visuomet tyras, nesudrumstas ir vis didesnę pažangą daro.

Tą didelę permainą ir milžinišką pažangą padarė mūsų dienraštis "Draugas."

Man besirausiant po savo senienų "archyvą", radau pageltusį keturių puslapių 1927 metų "Draugo" egzemplioriį. Grįžtant tik septyniolika metų atgal, jau matosi didelis skirtumas. Pirmykštį, būdavo, peržvelgi į penkias minutes, dabartinį perskaityti paima ištisą valandą mažiausiai.

Paskutiniais metais gabūs rašytojai, stoję dienraščio bendradarbiais, jį padarė įdomesniu ir įvairesniu. Atėjo į talką "Draugui" savo įdomiais raštais: kun. J. Prunskis, kun. K. Barauskas, A. Vaičiulaitis, prof. K. Pakštas ir visa eilė kitų. Padaryta šimtaruošimtinė pažanga. Dabar randame įdomias, trumpas ir aiškias žinutes; žinios iš viso pasaulio kraštų; skaitome kitų miestų ir valstijų lietuvių gyvenimo ir veiklos žinelės. Be to, matome mokslišku straipsnius, daktarų patarimus kaip sveikatą užlaikyti.

Telpa mūsų dienraštyje garsiausių pasauly rašytojų gražūs, įdomūs romanai, kuriuose žmogus nors trumpą atsilsio valandėlę randi daug sielai gaivinančio eleksyro. Drąsiai galiu pareikšti,—kas dar šiandien neturi "Draugo" užsiprenumerave, daug ko nustoja, daug ko praranda, nes neturi geriausio prietelio, kuris niekad neužgauna, bet daug, daug naudos duoda.

Kad žmonės žinotų, kiek raštu pabertas žodis naudos duoda, mielai jį pasiimtų už geriausį draugą. Vietoj tuščiai valandas leisti, bevertės pasikalbėjimuose kitų reikalais, kur nieko gero neneša nei sau nei kitam, skaitytų "Draugą," lavintų savo protą, naudingas būtų visuomenei ir jos gerbiamas. Tat malonu ir džiugu apvaikštinėti trisdešimt penkių metų "Draugo" didelės pažangos sukaktį.

Ona Aleliūnienė.

94 metų amžiaus

NATICK, Mass. — Kunigas Michael Francis Delaney, Šv. Patriko bažnyčios klebonas, ir vienas iš seniausių kunigų Jungt. Amerikos Valstybėse, yra 94 metų amžiaus, ir Šv. Patriko parapijoje išbuvo 54 metus.

Pirkite pas tuos biznierius, kurie skelbiasi "Drauge."

LET'S FINISH THE JOB— BUY EXTRA BONDS TODAY!

Prisiminus 40 metų spaudos sukaktį

DIDELĖ IR GARBINGA LIETUVIŲ KOVA UŽ SPAUDOS LAISVĘ IR LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĘ

KAIP KOVOTA SENIAU DĖL LIETUVIŲ SPAUDOS LAISVĖS. KAS PRADĖJO SPAUDOS KOVĄ IR KAS JĄ BAIGĖ. DABARTINĖ PADĖTIS IR MŪSŲ PASTANGOS IŠKOVOTI LIETUVAI NEPRIKLAUSOMYBĘ.

Ir šiandien Lietuvos gyvenime tamsu ir šiurpu, nes rusas bolševikas 1944 m. vasarą įžengęs į Lietuvą vėl plėšia, atima ir vagia lietuvių brangiausias asmeninio ir visuomeninio gyvenimo teises: spaudos, sąžinės, draugijų, kultūros ir duonos gyvenimo laisves, taip kaip vokiečiai naciai elgės Lietuvoje nuo 1941 m. vasaros iki 1944 metų vasaros ar rudenio pradžios. Gal būt Lietuvos gyvenime dabar tamsiau, negu buvo caro laiku, kai lietuviška spauda ir mokyklos buvo uždraustos, nes rusas bolševikas, komunistų agentai, nori visai nušluoti nuo žemės lietuvių tautą, šalia to rusų bolševikų slaptoji policija daug daugiau dega neapykanta prieš Katalikų Bažnyčią, negu caro žandarai urednikai ar pristovai.

Bet mes šiandien žvelgiame daugiau į praeitį, į caro laikus, nes šiais metais minime 40 metų sukaktį, kai buvo atgauta iš rusų caro lietuviškos spaudos laisvė.

LIETUVIŠKOS SPAUDOS DRAUDIMO GADYNĖ

Spaudos draudimo gadynė (1864-1904 m.) sunkiu sloguciu buvo prislėgusi mūsų tautą. Tačiau ir nupynė ji mūsų istorijai vieną gražiausių vainikų: nedidelė lietuvių tauta—pavergta, neorganizuota, su visai mažu sąmoningų žmonių skaičiumi—stojo į kovą su milžiniška Rusija dėl savo paniekintų teisių; **stojo vienai viena ir bekovodama stiprėjo, organizavosi, ugdė pasitikėjimą savimi, žingsnis po žingsnio ėjo į laimėjimą ir pagaliau laimėjo, o sykiu žymiai pasiruošė kitam gyvenimui—nepriklausomybei.** Kova buvo pradėta tik dėl spaudos, teisingiau sakant, dėl lietuviškų raidžių, bet baigta (spaudą atgaunant) daug platesniu mastu—dėl plačių politiškų Lietuvai teisių—autonomijos ir tolimesnėje, nežinomoje ateityje—nepriklausomybės.

1864 m. spauda nebuvo visiškai uždrausta, kaip tai paprastai manoma; tais metais Vilniaus general gubernatorius gen. **Muravjovas** tik išleido įsakymą, draudžiantį mokyklose vartoti vadovėlius, parašytus lietuviškomis raidėmis, vietoje jų įsakydamas vartoti vadovėlius, spausdintus rusiškomis raidėmis.

1865 m. naujas Vilniaus general gubernatorius Kaufmanas tą Muravjovo įsakymą patvirtino ir pranešė apie tai vidaus reikalų ministeriui Valujevui, sykiu prašydamas visiškai uždrausti lietuviškų knygų spausdinimą ir pardavinėjimą. Valujevas šį Kaufmano prašymą išklausė ir 1865 m. rugsėjo 13 d. išleido įsakymą, draudžiantį spausdinti ir pardavinėti lietuviškas knygas lietuviškomis raidėmis, ir įsakydamas, jei būtų kieno peržengtas tas įsakymas, konfiskuoti spausdintas lietuviškomis raidėmis knygas. **1866 m. visą draudimą žodžiu patvirtinęs pats caras.** Tačiau sistematingo spaudos **draudimo** ir **persekiojimo** pradžia vis dėlto **reikia** laikyti 1864 m., nes Muravjovo įsakymas dalinai uždraudė lietuvių spaudą ir, be to, padarė pradžią visiškam jos uždraudimui. Kiti—Kaufmanas ir Valujevas—tik pabaigė tai, ką pradėjo Muravjovas.

PRASIDĖJO GARBINGA IR SUNKI SPAUDOS KOVA

Sunkią garbingą kovą dėl spaudos pradėjo vyskupas **didvyris**, tikrai tiems laikams tautos vadas, lygus didiesiems Lietuvos kunigaikščiams, **Motiejus Valančius**. Anais sunkiausiais mūsų laikais, kai visa Lietuva po **1863-64 metų sukilimo** gulėjo rusų parblokšta ir **sumindžiota**, kai beveik visi galvoją, jaučią Lietuvos žmonės buvo išžudyti, išvaikyti, ištremti, visiškai prislėgti, **jis pirmas pakėlė kovą prieš bendrą pravoslavinimo bei rusinimo ir tautos dvasios naikinimo politiką, pakėlė kovą dėl uždraustos spaudos atgavimo.** Vyskupas Valančius 1866 metais jis pakelia griežtą balsą prieš lietuviškų knygų spausdinimą rusų raidėmis, be ne pirmasis oficialiai išsireiškęs, jog rusų raidės netinkančios lietuvių kalbai.

Pradžioje mėgino dar legaliu keliu jei ne atgauti spaudą, tai nors pralaužti jos draudimą, išsirūpinęs iš valdžios bent vienos maldaknygės išleidimą. Tačiau, tam jo žygiui nepavykus, o gal ir nelaukdamas to žygio pasekų, jis pirmas (ne vėliau **1866-1867** m.) pradėjo spausdinti savo knygas Prūsuose ir, suorganizavęs ištikimus vyrus, ėmė slaptai gabenti jas į Lietuvą ir čia platinti. Tuo būdu jis pradėjo tą garsiąją mūsų knygnešystę, aktyviai pradėjo didelę tautos kovą dėl lietuviškų raidžių išlaikymo, spaudos ir kitų teisių atgavimo, pasidarė t i k r u o j u **knygnešių ir tos kovos tėvu.**

KAI KURIE VALANČIAUS KNYGNEŠIAI

Iš Valančiaus knygnešių kai kurie mums yra žinomi; buvę tai: Raguvos (pan. apskr.) seniūnijos valstietis Stasys Račiūnas, Raseinių apskr. bajoras Simonas Kulakauskas; jiedu 1871 m. ištremti į Sibirą; valstietis Rukuiža, Jurgis Bielinis ir Julius Steponavičius iš Rietavo. (Steponkevičius drauge su kitu knygnešiu Semipinu, platinę knygas iki 1884 m. Persekiojami ir nebegalėdami toliau beišsislapstyti, minėtais metais pabėgo į Ameriką. Steponkevičius miręs 1923 m., 80 metų senukas, New Yorke). **Jie nešiodavę į Tilžę Valančiaus rankraščius, pinigus už spausdinamas ten knygas, parnešdavę knygų ir tt. Šie keturi vyrai, arba kai kurie jų, šį darbą dirbę betarpiškai su Valančiumi.** Bene ir bus tai pirmieji knygnešiai. Iš Valančiaus gadynės mums žinomi ir kiti knygnešiai bei knygų platintojai, bet ar jie buvo betarpiškais V a l a n č i a u s knygnešiais—mums nežinoma. Tačiau ir jie darbą dirbo, neabejotinai paties vyskupo betarpiškai ar kitų įkvėpti.

Valančiaus knygnešiai besidarbuodami susilaukė "Aušros" ir, žinoma, naujų knygnešių. Taigi knygnešis (knygnešystė) be jokios pertraukos tęsėsi nuo Valančiaus laikų iki spaudos atgavimo.

KOVA IR DĖL MOKYKLŲ

Kova iš karto prasidėjo ne tik dėl spaudos, bet ir dėl mokyklos, dėl paprasčiausio vaikų skaitymo. Ir kovos dėl mokyklos priešakyje stovi tas pats didysis vyskupas. Jis, rūpindamasis žmonių švietimu, atitinkančiu maždaug tų laikų reikalavimui, **kunigų ir kitų padedamas, buvo pristeigęs daugybę pradžios, arba parapijinių, mokyklų; 1853 m. jų buvo 197,** bet kitos iš jų buvo dar prieš Valančių įsteigtos; valdžia tos rūšies mokyklų tuo pačiu maždaug laiku, būtent: 1854 m., turėjo **vos 48.** Valdžios mokyklos dėl svetimųjų jose mokytojų ir svetimos dvasios ir kitų priežasčių nieku būdu negalėjo išlaikyti konkurencijos su parapijinėmis. Valdžios pradžios mokyklų žmonės nemėgo, vaikai nelankė. Valdžia nemėgo parapijinių mokyklų, nes jos kliudė lietuvių provoslavinimui bei rusinimui. Todėl valdžia, ilgai kovojusi su parapijinėmis mokyklomis, ilgai veltui savąsias piršusi, **1862 m., gruodžio 23 d. įsakė parapijines mokyklas uždaryti;** nuo to laiko prasidėjo **skaudus** mokyklų persekiojimas, o sykiu ir kova dėl jų. Bet kad lietuviai rusų primetamų mokyklų taip pat, bent ilgai, nepriėmė; todėl ištikrųjų pasiliko be mokyklų.

"VARGO MOKYKLA"

Vyskupas Valančius, nors ir nugalėtas žiaurios jėgos kovoje dėl mokyklos, tačiau nepasiduoda ir randa išeitį, kuri nors dalinai atstoja mokyklas: jau 1863 m. jis ima davinėti per kunigus žmonėms patarimus sodžiuose slaptai mokyti vaikus, slaptai laikyti mokytojus—"daraktorius" ir p. Iš čia garsus Rimšos paveikslas: "Vargo mokykla," kur motina prie ratelio beverpiant mokydavo vaiką iš elementoriaus. **Tuo būdu ir mūsų "daraktorystės," ir kovos dėl mokyklos pradžia Valančiaus padaryta.**

PLĖŠĖ IŠ RANKŲ KNYGAS, JAS DEGINO

Valdžios įsakymai dėl lietuviškų knygų ir mokyklų nepaliko vien žodžiais: uolūs jos tarnai tuojau puolė tuos įsakymus vykdyti, dažnai daug platesniame maste, daug didesniu žiaurumu, negu to reikalavo valdžios įsakymas. Knygas ėmė persekioti ne tik policija, bet ir kaimo mokytojai ir kiti rusai, kartais net ir valdininkai. **Pirmieji knygų atiminėjimai ir net bažnyčioje iš besimeldžiančių žmonių, žinomi iš 1866 m., gi pirmieji deginimai iš 1867 m.** Buvo tai kaip tik pradžios mokyklų mokytojų, rusų darbai. (Taujenų ir Kvietkų kunigų skundas į vysk. Valančių). Žinios iš 1869 m. praneša, kad tai darą žandarai (reikia manyti, jog jie tą darbą ir pradėjo), važinėdami drauge su tūkstantininkais po kaimus ir atiminėdami maldaknyges ir net rožančius.

Knygos buvo atimamos iš žmonių. Savaime aišku, jog knygų atiminėjimas dažniausiai buvo lydimas kratų, suėmimų, kalėjimų, bylų ir p. Pirma mums žinoma krata padaryta 1869 m. pas vieną Ginteliškių ūkininką. Tais pačiais metais sudaryta ir **pirma byla dėl knygų ir padaryti pirmieji, mums žinomi suėmimai.** Visa tai atsitiko tame pačiame Ginteliškių kaime, ūkininkų tarpe.

Pirmas mums žinomas tikras knygnešys, kuris sunkiai, keliais atvėjais nukentėjo dėl knygų, buvo moteriškė, Karolina Laniaucaitė, kuri pirmą kartą buvo suimta su knygomis 1869 m. Gruzdžiuose (šiaulių apskr.). Iškankinę ja po kalėjimus apie 16 mėnesių, sugrąžino ją į tėviškę policijos priežiūron. Vėliau, jau trečią kartą suėmę arti sienos su knygomis, vėl kelis mėnesius išlaikė kalėjime, 1872 m. ištrėmė į Oloneco gub. neribotam laikui. Ar ji bepamatė savo kraštą — mums nežinoma.

PIRMOJI DIDELĖ BYLA

Pirmoji didelė byla dėl knygų buvo 1870-71 m. Atsakomybėn buvo patraukti 9 kunigai, vienas valstietis ir vienas bajoras (minėti jau Račiūnas ir Kulakauskas). Jie buvo kaltinami, kad, vysk. Valančiaus sukurstyti, gabenę iš užsienio ir platinę lietuviškas knygas. Dėl tos bylos buvo padaryta smulki krata vysk. Valančiaus bute; pagaliau buvo ištremti į Sibirą ir ten tur 6 kunigai ir tie du vyrai. (Toji byla aprašyta prof. V. Biržiškos str. Lietuvių Golgota, A. Aleknos "Žemaičių vysk. M. Valančius ir kt.).

Taigi prasidėjo tas lietuvių Golgotos kelias, sunki kova dėl būtiniausių žmogaus teisių. Kokia buvo pradžia, tokia buvo ir visa kova lig pat spaudos atgavimo; besikeiteliojo tik kovos įtempimas, jos kai kurios smulkmenos, aplinkumos ir panašiai. Būdavo metų, kada kova lyg atslūgdavo, tada vyriausybė lyg atleisdavo kiek geležis, kuriomis buvo surakinusi lietuvių spaudą; bet tai paprastai būdavo neilgam, ir vėliau kova eidavo dar didesniu smarkumu.

Juo labiau rusų valdžia persekiojo, juo didesnis atsparumas rasdavosi tautoje. Pagaliau ir tauta savo dvasioje ir skaičiuje augo, tvirtėjo **ir vis daugiau plėtėsi apšvieta,** todėl vis daugiau buvo reikalaujama knygų, laikraščių ir kt. Ir pačių knygų daugiau ima atsirasti, žinoma vis slapta kitur spausdinant ir iš ten gabenant į Lietuvą.

KIEK ATIMTA KNYGŲ

Knygų skaičius ima augti, bet rusų žandarai nesnaudžia, jie gaudo knygas ir konfiskuoja. Kiek rusų valdžia mums iš rankų knygų išplėšė, kiek mes dėl to nuostolių turėjome — mes nežinome ir niekad nežinosime, nes nebuvo vedamos atimtų, pražuvusių dėl persekiojimo knygų statistikos žinios, užrašai ir p. Buvusių rusų valdžios organų arkyvuose tų žinių buvo, be abejonės, tik maža dalis. Bet ir tie arkyvai dabar juk daugumoje yra žuvę arba mums bent laikinai neprieinami, o esamieji mūsų rankose dar neištirti. **Tačiau kiek buvo konfiskuota knygų, galima nors dalinai matyti iš J. Angrabaičio Zanavykaičio, vieno "Apžvalgos" įsteigėjų ir bendradarbių** suskaičiavimo, kurį jis padarė vien pasienyje, muitinėse, konfiskuotiems spausdiniams. Būtent: **1891-93 m. konfiskuota 37,718 egzempliorių, 1894-96 m.—40,335 egz., 1897-99 m. — 39,024 egz., 1900-02 m. — 36,162 egzem.**

Jei tiek spausdinių pateko į valdžios rankas vien pasienyje, tai kiek tuo pačiu laiku iš viso atimta knygų iš žmonių, kiek, pagaliau, jų paskleista po visą Lietuvą!? Be abejonės, kita tiek atimta toliau nuo sienos, o paskleista šimtai tūkstančių.

Knygų uždraudimas giliai sujudino lietuvio sielą. Žinoma, jautresnio ir galvotesnio. Vieni giliai atjautė visą knygų draudimo sunkumą todėl, kad draudimas palietė jų tikybinius bei tautinius jausmus bei reikalus.

Į KARĄ STOJO VIS.

Prasidėjo karas dėl lietuviškos knygos. Į karą įstojo generolai (vysk. Valančius, kai kurie jo artimiausi padėjėjai), karininkai (kunigai, neskaitlingi tuomet pasauliniai inteligentai); stojo paprasti eiliniai kareiviai — žmonės prasčiokai, maldingos moterys, darbininkai, valstiečiai. Ir vieni ir kiti kovoje parodo savo griežtą pasiryžimą, nenuolaidumą; jie nuo savo pozicijų, kaip tikriems, garbingiems kariams ir pritinka, nesitraukia, nežiūrint, kad priešas savo galinga mase juos spaudžia, triuškina... Lyg tai būtų atgiję ir į Lietuvą persikėlę katakombų gadynės krikščionys.

Kai tik, "Aušrai" atsiradus, buvo paskelbta tautiško atgijimo bei pasaulinio susipratimo, apsišvietimo idėja, tuojau radosi ne tik inteligentų tarpe, bet ir liaudyje karštų, entuziastiškų sekėjų.

DIDELI NUOSTOLIAI

Spaudos draudimas padarė mums neapsakomų, milijonais įvertinamų medžiaginių nuostolių, jis be galo pakenkė mūsų kultūrai, 40-čiui metų sustabdė jos normalų plėtojimąsi. Nu, ir rusai dėl to turėjo nuostolių, nes per 40 draudimo metų daug pinigų išgabenta užsienin lietuvių spaudai apmokėti; jei lietuvių spauda nebūtų uždrausta, lietuvių spausdiniai būtų Rusijos valstybėje spausdinami — tie pinigai būtų palikę rusų valstybėje, ir pačiai valstybei, ir atskiriems jos piliečiams būtų atnešę nemažai naudos. Tačiau dar didesni nuostoliai rusų valstybei buvo dvasinio pobūdžio: spaudos draudimas nustatė lietuvius prieš rusų valdžią, įskiepijo jiems nemaža revoliucinio ūpo, padarė juos nedraugingais tai valstybei, kuri jiems net melstis kliūdė. Čia rusų valdžia parodė tikrai menką gabumą valdyti, visišką nesusipažinimą su minių psichologija ir panašiai.

BANDYMAI ATGAUTI SPAUDOS LAISVĘ

Beveik per visą draudimo laiką lietuviai ir legaliais būdais stengės atsikratyti sunkaus draudimo jungo. To būdo buvo mėginęs, kaip jau žinome, vysk. Valančius, bent vieną maldaknygę legaliai išleidęs, pralaužti stiprią draudimo sieną. Dešimt metų vėliau to paties būdo buvo griebesis ir Petrapilio universiteto studentas, mūsų visuomenėje žinomas, inž. Petras Vileišis. **Didelių pasiryžimu, nesigailėdamas nei laiko, nei savo menkų studentiškų lėšų, ilgą laiką daužė įvairių ministerijų ir kitų aukštų įstaigų slenksčius, kad išgauti leidimą išspausdinti vieną kitą lietuvišką knygelę, manydamas, kaip ir vysk Valančius, tuo būdu pralaužti draudimo sieną,** gi pamažu, vis naujas knygas bespausdinant, lyg savaime, per įprotį bei tradiciją, ir visiškai panaikinti patį **draudimą.** Dideliais vargais negalais pirmojo savo tikslo atsiekė, **būtent: 1876-78** met. išspausdino Petrapilyje, cenzūrai leidus, kelias lietuviškas, lietuviškomis raidėmis knygutes, bet... spaudos draudimo sienos tuo savo laimėjimu vistiek nepralaužė. Vėliau vėl ir jis pats nebegalėdavo išgauti leidimo lietuviškoms knygoms spausdinti. Po to nepasisekimo lietuviams vėl bepaliko tik senas knygnešių kelias, kuris atvedė juos prie "Aušros" ir tolimesnių įvykių.

Vėliau buvo mėginti kitokie legalūs keliai spaudai atgauti: kai kurie žmonės buvo sukurstyti padavinėti, daugiausia per valsčių nutarimus, carui prašymus, vadinamas peticijas, kad leistų spaudą, lietuviai inteligentai rašė rusų laikraščiuose apie lietuvių spaudos uždraudimą, ieškodami tuo būdu sau užtarėjų, lyg skundės per Paryžiaus parodą visam pasauliui ir panašiai. Bet visi tie žygiai spaudos draudimo vis tik nesugriovė, nors ir tiesė kelią į jo sugriovimą.

PRAMUŠĖ SPRAGĄ SPAUDOS DRAUDIMĮ

Pirmutinę žymią spragą spaudos draudimo sienoje pramušė inž. A. Maciejauskas. Jis 1900 išleido Rusijoje litografuotą Lietuvos žemėlapį, kur vietų vardai buvo užrašyti lietuviškai. Cenzūrai įsakius, tas žemėlapis buvo konfiskuotas. Inž. A. Maciejauskas patraukė teisman cenzūros viršininką už jo neteisėtą darbą, aiškindamas, j o g niekada nėra buvę įstatymo, draudžiančio spausdinti lietuviškas knygas lotyniškai lietuviškomis raidėmis kad buvęs tik valdžios įsakymas, kuris, tačiau, atitinkamai nebuvo patvirtintas ir todėl neturįs galios. Maciejausko byla atsidūrė senate, ir jis ten ją 1902m. laimėjo. Tačiau iš to inž. Maciejausko bylos laimėjimo lietuvių tuomet nemokėta, ar **negalėta** pasinaudoti spaudos draudimo panaikinimui.

Rimtą ir galutiną spaudos draudimui smūgį sudavė vienas žymiausių mūsų atgijimo žmonių, tikras mūsų dvasios galiūnas, tik mūsų nelaimei ankstyvai į kapus nužengęs, **Povilas Višinskas.** Jis 1900 m., dar tebestudentaudamas, išsirūpino iš Jelguvos (Mintaujos) policijos leidimą išspausdinti lietuviškas afišas, skelbiančias, jog Jelguvoje būsiąs lietuviškas vaidinimas. Išspausdinęs tas afišas, Višinskas jas išplatino Kauno gubernijoje. Policija tas afišas konfiskavo, o patį Višinską patraukė teisman už lietuviškų spausdinių platinimą. Taikos teisėjas Višinskui priteisė už tai bausmę.

(Nukelta į 6 pusl.)

Didelė ir garbinga lietuvių kova už savos spaudos laisvę

P. VIŠINSKIS LAIMĖJO SPAUDOS BYLĄ

Višinskui to tik reikėjo: jis ėmė įvairiuose teismuose bylinėtis su valdžia. Visur pralošdamas, pagaliau jis pasiekė senatą, kuris visas bylas sprendė galutinai, jo gi sprendiniai turėjo ir įstatymų aiškinimų galę. **Čia Višinskis, po 3 metų bylinėjimosi, būtent: 1903 m.** bylą laimėjo. Pats senatas pripažino, jog lietuvių spauda teisėtai niekada nebuvusi uždrausta, ir todėl lietuviai galį vartoti kokias tik jiems tinka raides. Tas senato sprendimas buvo paskelbtas 1904 m. balandžio 24 d. (gegužės 7 d.). Buvo tai lietuvių laimėjimo diena, nes tuo skelbimu panaikintas spaudos draudimas.

Tačiau pažymint didžiuosius Povilo Višinsko nuopelnus spaudai atgauti, reikia pažymėti štai kas: Povilas Višinskis laimėjo lietuvių spaudos bylą per savo pasiryžimą, tėvynės meilę, dvasios kilnumą, planingumą. Bet tas jo laimėjimas priklausė ne tik nuo jo paties: jis bylą laimėjo ir dėl to, kad tam laimėjimui jau buvo pribrendęs laikas bei tinkamai susidėjusios sąlygos. Būtent: per ilgus metus, lietuviams bekovojant dėl savo teisių, pasikeitė kiek ir rusų visuomenė; jų lyg paūgėjo, ėmė bręsti prie savarankiškesnio, laisvesnio gyvenimo, ėmė reikalauti iš caro prigulinčių teisių. Tokioje visuomenėje ir lietuviai jau galėdavo rasti nors ir menko užtarimo; lyg jau ir nebe vieni pasijuto savo kovoje; juk ko reikalavo lietuviai, to reikalavo ir patys rusai ir kitos Rusijos tautos, nors ir kitame maste; lietuviai dabar jau nekartą iškeldavo savo balsą rusų spaudoje, vadinasi, dar ir tuo būdu puldami spaudos draudimo mūrus. Lietuvių žodį, pasakytą per rusų laikraštį, ir pati rusų valdžia greičiau išgirsdavo; tas žodis ne vieną išmintingųjų valdininkų priversdavo pagalvoti apie tai, kad ištikrųjų reikėtų panaikinti lietuvių spaudos draudimą. Pagaliau ir pati rusų valdžia, nežiūrint viso jos biurokratizmo, atsilikimo nuo gyvenimo, susenėjimo, visuomenės verčiama, ėmė bent kiek suprasti, kad senovės, **vien priespaudos būdais jau nebegalima valstybės valdyti, kad reikalingos reformos, valdymo pataisos, šokia tokia laisvė visuomenei ir kitos formos.** Apie tai vis garsiau ir garsiau kalbėjo ir visuomenėje, ir net aukštesnių valdininkų tarpe.

Aišku, jog labiau susipratus rusams, šiek tiek pranykus rusų tarpe aklam klausymui caro, ir sąlygoms pasikeitus prispaustųjų naudai, ir lietuviams pavyko, kad ir dideliais vargais, spaudą atgauti, garbingai savo keturių dešimčių metų karą baigti, ir savo tautai tuo būdu dar vieną garbės vainiką nupinti.

Tą garbės vainiką pradėjo pinti mūsų didysai vyskupas Valančius, pynė jį per 40 metų visa tauta, geriausių savo sūnų—knygnešių, įvairių žmonių švietėjų, tautos žadintojų, prasčiokų ir inteligentų rankomis—gi pabaigė pinti tikras mūsų dvasios reiškėjas, nenuilstamas kovotojas Povilas Višinskis (jis mirė 31 metus turėdamas).

LIETUVA VĖL LAIMĖS KOVĄ

Šiandien Rusijoje caro nėra, bet yra diktatorius, kuris yra paverges Lietuvą, šiandien provoslavija nebrukama lietuviams, bet prievartos būdu primetamas rusiškas bolševizmas.

Šiandien Lietuva neturi nei spaudos, nei visuomeninio gyvenimo laisvių. Dabar Lietuva veda didelę kovą už spaudą ir Lietuvos nepriklausomybę, dabar gal kova yra sunkesnė, negu prieš 40 metų, bet reikia manyti, kad Lietuva kovą laimės, nes lietuviai ne vergijai gimė, bet laisvam gyvenimui. Švęsdami šiais metais "Draugo" 35 metų gyvavimo sukaktį, tvirtai pasakykime ne tik sau, bet ir kitiems: **"Lietuva turi atgauti vėl spaudos ir savo balstybės nepriklausomybę."**

Kaip anais laikais vyskupas Valančius, Povilas Višinskas ir kiti gynė Lietuvos reikalus ir dėl jos kovojo, taip dabar Chicagoje už Lietuvos spaudos laisvę ir jos nepriklausomybę kovoja vyskupai Stritch'ai, rašytojai Piežos, redaktoriai Šimučiai, Sakalai, Samienės, Daugirdai, Šegamogienės, kunigai Činikai, Sandžiai, Mičiūnai ir kiti garbingi Chicagos vyrai ir moterys.

K. Baras.

Kalbėjos

VATIKANAS. — Popiežius Pijus XII priėmė privačioje audiencijoje generolą Joseph T. McNarney, Viduržemio kovų vadą.

To the People of this Community

Thanksgiving Day is essentially a day for spiritual reflection. It would be out of keeping with the significance of this holiday to discuss War Bonds in the light of $4 for every $3 invested by an individual in this war-born security. What, then, is there about the purchase of extra War Bonds in this Sixth War Loan to merit editorial link with Thanksgiving Day?

The very origin of the observance gives you the answer. Thanksgiving Day was born from the desire to acknowledge Divine aid for the blessings of the year, for the plentiful harvest, for the opportunity for families to reassemble under one roof, for America, land of liberty and opportunity.

Thanksgiving Day, 1944, is a day of war, a day of family separation, a day of dying for many Americans in foreign lands. You are fighting a war to destroy barbarians who would enslave you and make Thanksgiving Days a mockery forever after. Without the money you are lending your government to fight those enemies, night would fall on you. Your country cannot get along without your War Bond purchases. You can make future Thanksgiving Days a fine American family day with the help of God and your savings in War Bonds.

THE EDITOR.

SVARBI ŽINIA

REDAKCIJA.

Visur skuba, skuba, skuba—

Telefono skambutis:

"Alo! Alo! Ar tai "Žinių" redakcija!"

"Taip!"

"Norėčiau pakalbėti su pačiu redaktoriu!"

"Su redaktoriu..."

"Aš žinau, sakysite, kad jis labai užimtas. Man visgi turite padaryti išimtį. Turiu svarbią žinią ir svarbiausiai turi tilpti jūsų laikraščio rytojaus Nr."

"Gaila, ponia, bet redaktoriaus dabar nėra! Jis išvykęs reikalais."

"Ištikrųjų? Gal kartais meluojate?"

"Ne ponia, nemeluoju..."

"Tai palaukite..." (Vienos minutės pauza, kurios metu poniutė galvoja).

"Alo! Alo!"

"Taip!"

"Tai duokite man pakalbėti su vienu iš Jūsų reporterių."

"Čia vienas iš reporterių kalba."

"Kaip įdomu. Skaitau sau didele garbe. O gal čia kalba tas pats, kuris anadien taip gražiai aprašėte Palaimintos Teisybės Ieškotojų draugystės balių..."

"Poniute..."

"Taip viską gražiai aprašėte, kad net atsistebėti negalėjome. Ir visų pavardes surašėte. Tik ponia Klinkūnienė supyko, kad jos pavardę klaidingai atspausdinote. Turėjo būti KLINKUNIENĖ, o jūs parašėte Klic kūnienė. Matykite, ji labai norėjo, kad jos brolis Pilypas gyvenantis Philadelphijoj, galėtų paskaityti apie ją. O taip, jis jūsų laikraštį skaito kasdien. Jau bus..."

"Dovanokite ponia, bet minėjote, kad turite svarbią žinią."

"O taip, taip. Nebijokite, aš neužmiršau. Pasiimkite paišelį ir popierio—aš padiktuosiu..."

"Gerai ponia, turiu viską. Sakykite: Kas, kur, kaip, kada?"

"Parašykite: "Ponia Bužienė, žymioji visuomenės darbuotoja ir biznieriaus Bužo (kurio mėsos parduotuvė randasi po adresu: 393 E. West St.) žmona išvyko atostogauti. Išbus atostogose 2 dienas. Su ja kartu važiuoja jos duktė Ileana, visų mylima dainininkė."

"Ar tai yra ta svarbioji žinia?"

"Taip ir žiūrėkite, kad būtinai tilptų rytojaus Nr."

"!?!?!? Negaliu užtikrinti ponios. Priklauso jei rasime kur vietos—gal įkišime, o jei ne tai įdėsime po ryt.

"Ne, ne jokiu būdu. Po ryt jau būsiu sugrįžus iš atostogų ir žinia bus pasenusi."

"Ar tai pati ponia Bužienė kalba?"

"Taip ir prašyčiau pasergėti, kad spausdinant mano pavardę turėtumėte be klaidų BUŽIENĖ. Ir atsiminkite jei ryt nebus įdėta, tai, jūsų laikraščio daugiau neskaitysiu!"

Redakcija.

Visur skuba, skuba, skuba.

Telefono skambutis.

Juozas Poška.

DIRBANT SU "DRAUGU"

Dar būdamas moksleivis Aušros Vartų parapijos mokykloje, po mokslo dienos ir šeštadieniais jau buvau pradėjęs dirbti su "Dr-gu".

"Kalendorių sezone turėjau sudėti mėnesių lapus, kad sudarius ir davus "Draugo" skaitytojams vieną iš gražiausių lietuviškų, katalikišku kalendorių.

Visad prisiminant tą darbą, tenka nusišypsoti, nes norėdavau greitai užbaigti darbą ir eiti su kitais žaisti. Tuo laiku vis man mintyje buvo: "Na, kada gi tie mėnesiai išsibaigs?"

Mėnesiai ir net metai prabėgo ir per "Draugą" pasidariau sau daug draugų ir draugių, visur kur tik yra "Draugas" skaitomas. Per raštą šis buvo galima ir radau pasisekimą organizacijose, kur užėmiau vedybą, vienose ar kitose pareigose. Užmezgiau pažintį su dvasiškija ir žymiausiais lietuviais, su profesionalais, biznieriais, amatininkais ir veikėjais, su Lietuvos, mūsų valstijos ir miesto atstovais

Visa tai buvo ir yra man didžiausias užmokestis, daug daugiau reiškiantis, negu suma ar sumos pinigų.

Pirmas mano raštas tilpo "Drauge" 1927 metais ir buvo apie Liet. Vyčių 24 kp.

Visiems patiko ir visų paragintas pradėjau daugiau ir daugiau rašyti. Rašiau apie sportą, apie organizacijas, apie veikimus ir parengimus, apie savo parapiją, apie lietuvius, apie profesionalus, biznierius ir veikėjus. Rašiau apie atsitikimus, trumpas žineles ir dabar rašau apie mūsų karius įvairiose tarnybose.

Atradau, kad lietuviams patinka matyti savo vardas spaudoje ir ypač žinelės apie savus. Užtat, "Aplink mus" yra vienas iš daugiausiai skaitomų skyrių "Drauge." Žinau, suaugęs ir dar jaunas paėmęs "Draugą," šį pirmiausia perskaito.

Šia proga, "Draugui" sulaukus 35 metus lietuvybės ir katalikybės darbe, teikiant žinias iš visur, mano linkėjimas yra matyti, kad kiekvienas skaitytojas pasidarbuotų "Draugui," gaunant nors vieną naują skaitytoją kasmet, kad kiekvienas profesionalas, biznierius ir amatininkas nepraleistų progos suteikti savo linkėjimus arba pasigarsinimus į "Draugą." Tokiu pasidarbavimu "Draugas" galės būti didesnis, įvairesnis, paveiksluotas ir t.t., gi "Dr." duos jums tą, ką norite skaityti. —**Red Cherry**

SIELOS DRAUGAS

Atvykus į šią šalį, apsigyvenau mažame miestely toliau nuo Chicagos. Peržengusi pirmą lietuvišką slenkstį ir kiek apsitvarkiusi, pradėjau dairytis koks čia gyvenimas. Žiūriu, ant vieno stalo guli "Laisvė," ant kito "Šakė." Netrukus susipažinau su kaimyne, pasirodė ir ten negeriau.

—Ar jūs čia neturite geresnių laikraščių?— klausiu kartą namų šeimininkės.

—Grinorkai negražu būti "tusmart"—subara ji.

—Kai apsišviesi, viskas bus gerai—prideda šeimininkas.

Lėtai slenka dienos. Aš vis dūstu toje troškioje atmosferoje ir galvoju: "O Viešpatie, kiek čia pavojų ir kaip išsilaikysiu?!

Bet, štai, vieną dieną duryse pasirodo spaudos bendradarbis V. Stancikas su glėbiu laikraščių ir siūlo užsisakyti "Draugą."

Apie "Draugą" labai mažai buvau girdėjusi. Tad, patiesiau ant stalo ir atydžiai išžiūrėjau. "Sampelis" geras. Bet vėl problema — grinorkėlei trumpa su piniagis. Gi Stancikas nepaleidžia, pataria užsisakyti čieliems metams, nors ir pasiskolinus, ką ir padariau. Palikdamas namus, dar pridėjo—dabar skaityk, o vėliau ir pati rašyti "Dr-gui".

Beskaitant "Draugą" man atsidarė platesnis akiratis. Pradėjau pažinti kilnesnę Amerikos lietuvių dalį—jų organizacijas, įstaigas, veikėjus, kalbėtojus, dainininkus, visuomenės vadus ir "Draugo" bendradarbius. Nors tik iš vardų bei slapyvardžių, tačiau gerai pažinau savąją ir platesnę visuomenę, jos tikslus bei siekimus. O vėliau jau ir laisvos Lietuvos žymesnius žmones, valdininkus ir gyvenimą, bent dalimi ir platesnį pasaulį.

Bet kaip su tuo "rašyk" —galvojau nekartą ir vis kažko laukiau. Tačiau gyvenimas skubėjo atnešdamas vis daugiau naujų pareigų, taip kad nebeliko nė laisvų valandų. O jei vakare lovoje atsišliejus kartais ir mėgindavau, tai atsibusdavau tik kai plunksna į pašonę įdurdavo.

Vėliau, asmuo, kuris šiandien gal kur Sibire pūna, vėl tikina—"rašyk." Pabunda noras rašyti. Bet, štai, "Draugas" paskelbia savo bendradarbių sąrašą. Ten daugiausiai išskaitau vardus kunigų, daktarų, profesorių net ir iš Lietuvos. Tad, kamgi man čia maišytis. Tegul jie ir rašo—galvojau sau.

Ilgainiui gyvenimas susidėjo taip, kad persikėliau į Chicago. Red. Ig. Sakalas paliepia ką tai parašyti. Dar mėginau išsikalbinėti. Bet jis išdrožia gerą "pamokslą" ir tas paveikia. Pažadėjau ir dabar jau dažnai dalinuosi mintimis su "Draugo" skaitytojais. Gi užėjus pas "Draugą," jaučiuosi kaip namie.

Šiaip ar taip, dienraštis Draugas man buvo tikras sielos draugas. Buvo ta žvaigždė ūkanose, kuri mane vedė per šio gyvenimo bangas neklaidingu keliu, išlaikė ir ugdė meilę tėvynės, kuri po Dievo man yra pirmas idealas. Ir jei kas jį išplėštų, gyvenimas liktų be prasmės.

Laisvutė.

"Draugo" 35 metų sukakties proga

Telaimina Dievas mūs "Draugą",
Ėmėjų jam skaičius teauga —
Ir rėmėjų būriai.
O Lietuvai laisvė tešvinta,
Kraštan dangaus rasa tekrinta,
Tegieda vyturiai.
Padėki, Dieve, "Draugo" štabui,
Kurs sunkiai dirba tautos labui —
Dažnai be miegų;
Kurs šaukias pasaulio didikų
Vaduoti tautą nuo rijikų —
Ginti iš pajėgų.

Aukštai garbingi šie mūs žmonės,
Kurie iš Dievulio malonės
Tautybės kupini.
Juose daug-daug darnios kūrybos,
Jiems brangios Tėvynės sodybos.
Jų žygiai milžini.

Už tautą kovos nėra juokas,
Kvatoti gali tik apuokas.
Tai dideli karai
Per spaudą su tautos fakirais,
Kacapais, Padlecais, baškirais.
Štai, tų kovų barai!

Tautos mūs raudonosios šaikos,
Žinomos sovietų stupaikos,
Linksmai pučia dūdas.
Lietuva, girdi, atkovota,
Iš naujo Padlecų apžiota.
Ir birbina odas.

Tiesa, Padlecai tenai žiojas,
Visokie suskiai gūžtas klojas,
Išjunda pragarai.
Žmonių krauju jie rankas tepas,
Net orą teršia ten jų kvapas.
Tai kipšo padarai!

Brolau! Jei tėvų žemėn grįžtum,
Manai, kad giedrą ten išvystum,
Susieitum su savais?
Gal rastum brangiuosius namelius,
Ties ežeru aukštus berželius
Ir svirną po klevais?

Gal rastum Dievo namą mielą,
Kur begaivintum savo sielą,
Tautos dvasios vadus?
Laukus kruopščiom rankom įdirbtus,
Gal žmones sotus, laisvus, tvirtus
Ir jų darbus sklandus?

Tai vien sapnas, broluži brangus.
Pažvelk į raudonųjų žabangus —
Gerai įsidėmėk.
Tenai nėra gal jau tavųjų,
Nėra beržų, klevų žaliųjų,
Tad grįžti nenorėk.
Tenai mūs judai kuria "rojų",
Vergove grendžia sau rytojų —
Viską tarbon savon.

"Tvarka" visur perdėm raudona,
Kitos kas spalvos, tas į vagoną,
Arba kulka galvon.
Ir dar dėl to negali grįžti,
Kad ir širdis turėtų plyšti,
Nes ten kraujų klanai.
Vos spėtum peržengti ten sieną,
Pajustum tuoj krūtinėj plieną —
Užmigtum amžinai.

Lietuvi! Dėkis prie mūs "Draugo",
Kurs per tiek metų mus apsaugo
Nuo priešų tautos.
Darbuokis, Tėvynę vaduoki,
Saviesiems gi ranką paduoki,
Tegul jie nevaitos.

Tas mūsų nebūtų lietuvis,
Kam nerūpėtų tautos būvis,
Tėvų žemė miela.
Tenai motulės mus bučiavo,
Glaudė prie jautrių širdžių savo.
Tenai mūsų siela!

Šiandie ten tautažudžiai nardo,
Tavo gal brolį, sesutę spardo —
Ko dar ten nerasi.
Pakilk, tautieti, vaduok Tėvynę,
Teaušta vėl šviesi gadynė.
Šelauk, judai visi!

P. T.